

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Факультет психології
Кафедра педагогіки**

Кваліфікаційна робота

на тему:

**АКТИВІЗАЦІЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ
В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ**

Виконала:

студентка 2-го року навчання
Освітнього рівня «Магістр»
Спеціальності 011
«Освітні, педагогічні науки»
Освітньо-наукової програми
«Педагогіка вищої школи»
Дробот Софія Олександрівна

Науковий керівник:
кандидат педагогічних наук
доц. Головка Наталія Іванівна

Допустити до захисту в ДЕК
кафедра педагогіки
Протокол N _____ від _____
завідувач кафедри:
доктор педагогічних наук,
професор Марушкевич Алла Адамівна

Київ – 2022

ЗМІСТ

ВСТУП.....	2
РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ АКТИВІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ТА ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ У ЗВО...10	10
1.1 Особливості пізнавальної діяльності студентів під час навчання...10	10
1.2 Особливості впровадження змішаної форми навчання у ЗВО.....20	20
1.3 Засоби та методи активізації пізнавальної діяльності у процесі змішаного навчання у ЗВО.....29	29
1.4 Впровадження проектних технологій в освітній процес ЗВО.....37	37
Висновки до розділу І.....41	41
РОЗДІЛ 2 ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ АКТИВІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТА В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ.....44	44
2.1. Обґрунтування та план дослідження.....44	44
2.2. Інтерпретація та аналіз отриманих результатів досліджень.....47	47
2.3 Методичні рекомендації щодо активізації пізнавальної діяльності студентів в умовах змішаного навчання.....66	66
ВИСНОВИКИ ДО РОЗДІЛУ 2.....71	71
ВИСНОВКИ.....74	74
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....77	77
ДОДАТКИ.....87	87

ВСТУП

У сучасному світі, що активно змінюється під впливом процесів глобалізації, особливого значення набуває впровадження інноваційних форм і методів навчання, які будуть адаптовані до сьогочасних реалій життя. Пріоритетними напрямками реформування вищої освіти України повинно стати підвищення якості надання освітніх послуг, модернізації змісту освіти, розробка й впровадження освітніх інноваційних та інформаційних технологій. Важливим завданням постає створення умов для підвищення кваліфікації викладачів, які будуть здатні до впровадження сучасних технологій з метою активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів. Адже, останнім часом, відчувається все більший запит на формування творчої особистості, здатної самостійно та критично мислити, яка вміє в короткий термін шукати, аналізувати, систематизувати та узагальнювати потрібну інформацію. Цінними навичками сучасних студентів, як майбутніх спеціалістів, вважаються вміння генерувати оригінальні ідеї, приймати сміливі та нестандартні рішення, бути здатними до самоорганізації й самоконтролю.

Упровадження новітніх інформаційних технологій в освітній процес ЗВО надає нові можливості для розвитку та активізації пізнавальної діяльності студентів, їхньої навчальної активності, самосвідомості та стимулює перехід від контрольованого навчання до постійної самоосвіти. Наразі активно розвиваються новітні технології, засновані на ефективному використанні в освітньому процесі ЗВО сучасних засобів і методів передавання знань з використанням дистанційних технологій. Насьогодні, одним із важливих напрямків розвитку сучасної освіти, в умовах епідемії, вважається змішане навчання.

Актуальність і доцільність дослідження. Актуальність дослідження обумовлена тим що, за останні декілька років у зв'язку пандемією, форма проведення початкових занять різко змінилася і відповідно до цього перед

ЗВО постало завдання: адаптувати методи, засоби і технології навчання до змішаної навчання відповідно до чинного законодавства України.

Дана проблематика досліджується, аналізується та уточнюється в Стратегії розвитку вищої освіти України на 2021-2031 роки. Також це прослідковується в таких нормативних документах, як Закон України «Про освіту», «Концепція розвитку педагогічної освіти», «Концепції розвитку освіти в Україні на період 2015-2025 років», «Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті», «Положенні про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах».

Відповідно до цього перед педагогами постало питання, як активізувати пізнавальну діяльність студентів під час змішаного навчання і не втратити зацікавленість у отриманні нових знань. Тому дане дослідження спрямоване на те, щоб більш детально дослідити питання адаптації освітнього процесу до змішаної форми навчання і як, в цих умовах підтримувати зацікавленість і мотивацію студентів до активної навчальної - пізнавальної діяльності.

Багато видатних педагогів минулого та сьогодення цікавилися питанням, як стимулювати пізнавальну активність студентів, і як створити такі умови навчання, щоб воно було успішним та цікавим для всіх учасників освітнього процесу.

Проблемою розвитку пізнавальної діяльності студентів займалося багато як вітчизняних, так і закордонних науковців: Г. Айзенк, Дж. Брудер, В. Вудвортс, Дж. Гібсон, У. Найсер, Д. Норман, Ж. Піаже, Д. Поппер, Д. Халперн та ін.

Вагомий внесок у вивчення феномену пізнавальної активності внесли К. Абульханова, А. Дьомін, Д. Богоявленська, О. Киричук, Г. Костюк, А. Крупнов, О. Леонтьєв, Л. Лісіна, А. Маркова, О. Матюшкін, С. Рубінштейн, О. Савченко, Б. Теплов, І. Якиманська, та інші. Серед українських психологів, які вивчали розвиток пізнавальних процесів і діяльності такі вчені: Г. Балл, О. Бандурко, Л. Засекіна, Р. Каламаж, М. Костицький, С.

Максименко, Ю. Машбиць, В. Моляко, В. Москалець, І. Пасічник, Н. Пов'якель, Г. Радчук, О. Сафін, М. Смульсон, М. Томчук, Ю. Швалб, Т. Ширяєва та ін.

Також протягом останніх десятиліть вченими активно розробляється проблематика змішаної форми навчання. Зокрема вона була представлена у роботах В. В. Баркасі, К. Л. Бугайчук, Т. С. Шроль, О. В. Коротун, Н. Ю. Борецько, Г. Харпер, І. П. Фітковської, Л. Уоллес, Д. Кембер, Л. Л. Азаренкова, І. Г. Купновицької, В. І. Клименко.

На сьогодні, в педагогіці, під активізацією пізнавальної діяльності, розуміють певні методи або способи передачі наукових знань, умінь та навичок за допомогою яких, педагог стимулює активну пізнавальну діяльність, що в свою чергу сприяє високому рівню усвідомлення та обробки навчального матеріалу.

Проте освіта і суспільство постійно розвиваються, і це в свою чергу, спричиняє потребу постійного дослідження і оновлення педагогічних технологій, методів і засобів навчання, які б стимулювали і мотивували сучасних студентів до пізнавальної діяльності. Тому на даному етапі варто приділити багато уваги дослідженню новітніх технологій для проведення якісного навчання з використанням технологій дистанційної освіти, в тому числі, при роботі зі студентами в умовах змішаного навчання, при цьому не втрачаючи ефективності засвоєння і обробки знань студентами.

Аналіз наукових досліджень свідчить про недовіданість розробленість даної проблематики в сучасній українській та зарубіжній педагогіці, особливо під час змішаної форми навчання.

Об'єкт: процес пізнавальної діяльності студентів в освітньому процесі ЗВО.

Предмет: активізація пізнавальної діяльності студентів в умовах змішаної форми навчання.

Мета: визначити особливості пізнавальної діяльності студентів та експериментально перевірити засоби і методи активізації пізнавальної

діяльності студентів, які найкраще працюють в умовах змішаного навчання у ЗВО.

Гіпотеза: При використанні педагогами наочності, інтерактивних форм навчання та проектного методу пізнавальна діяльність студентів в умовах змішаного навчання підвищується, що дає можливість підвищити зацікавленість студентів в активній навчальній діяльності.

Завдання:

1. Теоретично дослідити поняття пізнавальної діяльності та змішаного навчання. Розкрити сутність та особливості активізації пізнавальної діяльності студентів під час навчання. Описати методи та засоби активізації пізнавальної діяльності та охарактеризувати метод проекту.

2. Охарактеризувати особливості змішаного навчання та його впровадження у ЗВО.

3. Емпірично визначити рівень пізнавальної активності студентів під час змішаного навчання.

4. Розробити рекомендації, щодо активізації пізнавальної діяльності студентів в умовах змішаного навчання.

Наукова новизна роботи полягає у отриманні нових даних стосовно методів, шляхів та педагогічних умов активізації пізнавальної діяльності студентів в умовах змішаної форми навчання.

Також було уточнено та більш глибоко досліджене питання про психологічні та педагогічні особливості активізації пізнавальної діяльності студентів, педагогічні умови її розвитку та активізації.

Подальшого розвитку набуло дослідження інтерактивних методів з метою активізації пізнавальної студентів під час навчання в умовах карантину, що сприяє більш повному розумінню досліджуваного феномену

Теоретична значущість роботи полягає в тому, що тут зібрано багато наукових даних і поглядів різних вчених, які інтерпретовані з погляду сучасних проблем в навчанні і можуть бути використанні під час розробки методичних рекомендацій щодо покращення якості навчального процесу,

вдосконалення навчальних курсів та підвищення обізнаності педагогів стосовно шляхів активізації пізнавальної діяльності.

Практична значущість роботи полягає в тому, що визначені нами методи, педагогічні умови та засоби можуть бути реалізовані при організації освітнього процесу в умовах карантину.

Також отримані результати можуть бути використані для створення методичних рекомендацій щодо шляхів активізації пізнавальної діяльності студентів в умовах змішаного, що можуть бути використовуватися викладачами, кураторами та загалом педагогами під час їхньої професійної діяльності.

Результати, отримані нами в ході емпіричного дослідження, можуть бути використані для покращення і поглиблення викладання різних навчальних курсів. Під час нашого дослідження ми простежуємо вектори подальшої розробки проблемних питань стосовно цієї теми.

Методи дослідження: для вирішення поставлених перед нами завдань дослідження ми використали комплекс методів, таких як теоретичні методи (аналіз, порівняння, узагальнення, систематизація педагогічних знань, синтез) для розуміння стану теоретичної розробленості досліджуваного нами об'єкта. Емпіричні методи (спостереження, інтерв'ювання респондентів, бесіда, опитування, тестування) спрямовані на вивчення пізнавальної діяльності та шляхів її активізації. Статистичні методи (методи математичної статистики) які були використані для обробки отриманих даних, кількісного аналізу інформації та для інтерпретації результатів дослідження.

Теоретико-методологічну основу дослідження становлять: праці вчених, що займаються розробкою проблеми дослідження пізнавальної діяльності студентів ЗВО, методів та шляхів її активізації в умовах змішаної форми навчання (О.В. Собаєва, В.І. Чепурний, Л.І. Ткаченко, Н.М. Давидюк, М.Ю. Кадемія, К.І. Словак, О. Г.Мороза, Т.В. Манькевич, Г.М. Мамус, А.В. Ткаченко, Л.О. Кулик, В.А. Козакова та ін.), теоретичні напрацювання щодо

проблем дистанційної форми навчання (О. М. Павленко , С. В. Шаров, І.М. Ушкаленко, Ю.В. Зелінська, Т.Я Дівнич, В. В. Осадчий, Л. Уоллес, Д. Кембер, Р. Клінг, К. Пілчер, Дж. Міллер та ін.) теорії, які пояснюють сутність пізнавальної активності та особливості її розвитку під час навчання (С. Л Рубінштейн, І. М. Сеченов, Л. С. Виготський, І. А. Зязюн, Г.С. Костюк, Д. М. Максименко, Н. О. Менчинська та ін), дослідження інтерактивних методів навчання (О.І. Башкір, Н.А Коломієць, Н.М. Мирончук, В. В. Ягоднікова, О.А. Комар, В.П. Журавель, Д.П. Журавель, Д.В. Долбнєва, Дж. Ренгамані, Р. Мюррей , Дж. Брайтман, Р. Т. Рідлі та ін.)

Експериментальна база дослідження. Дослідно-експериментальна робота проводилася у декількох університетах, найбільшу частину становили студенти з Київського національного університету імені Тараса Шевченка, також використовувався інтернет ресурс, де проводилося опитування за допомогою Googl форми. До вибірки увійшли 30 респондентів віком від 18 до 26 років.

Надійність і вірогідність результатів дипломної роботи забезпечувалась відповідністю методів дослідження його меті та завданням, обґрунтованим використанням взаємодоповнювальних методик, кількісним аналізом одержаних емпіричних фактів, статистичною оцінкою експериментальних даних.

Апробація дослідження. За темою дослідження були підготовлені наукові матеріали та виступи:

1. Було взято участь Міжнародній мультидисциплінарній студентській науковій конференції «Сучасні аспекти та перспективні напрямки розвитку науки» та опубліковано тези на тему «Використання методу проектів у закладах вищої освіти під час фахової підготовки» під керівництвом Головки Наталії Іванівни (Головка Н.І., Дробот С.О., Використання методу проектів у закладах вищої освіти під час фахової підготовки. Сучасні аспекти та перспективні напрямки розвитку науки: матеріали II Міжнародної студентської наукової конференції (Т. 4), м. Мукачево, 3 грудня, 2021 рік /

ГО «Молодіжна наукова ліга». Вінниця: ГО «Європейська наукова платформа», 2021. 108 с.)

2. Дипломна робота обговорювалася на наукових семінарах: Організація досліджень з підготовки фахівців (соціальні та поведінкові науки, право) під керівництвом Спіцина Євгенія Сергійовича.

3. Було опубліковано статтю у співавторстві з Гузар Лілею та Кузьменко Надією Михайлівною у науковому збірнику «Сучасні освітні технології» на тему « Проектна технологія у підготовці фахівців освітньої сфери». (Кузьменко Н. , Гузар Л., Дробот С. Проектна технологія у підготовці фахівців освітньої сфери. Сучасні освітні технології у вищій школі: науковий збірник / За заг. ред. А. А. Марушкевич. Київ, ФОП Ямчинський. 2021. 117с., С. 54-62.)

Особистий внесок в одержанні наукових результатів полягає у постановці проблеми та визначенні конкретних завдань для її розв'язання, створенні методичного забезпечення для педагогічного експерименту та безпосередній участі у всіх етапах його проведення.

Структура і обсяг магістерської роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (всього 83 джерела) та додатків. Повний обсяг роботи становить с. 100, основний зміст – с. 77, робота містить таблиць, рисунки.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ АКТИВІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ТА ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ У ЗВО

1.1 Особливості пізнавальної діяльності студентів під час навчання

Ми пізнаємо світ з народження і до кінцевого етапу свого життя. Людина робить це цілеспрямовано для отримання досвіду та інформації, яка їй буде потрібна для досягнення власних цілей та задач. Все наше життя проходить крізь призму активної пізнавальної діяльності, з постійним дослідженням причинно-наслідкових зв'язків у природі та певних закономірностей. Пізнавальна діяльність людини має соціальне походження, вона розвивається історично, як у масштабі всього людства, так і окремого індивіда.

З зародженням та виокремлення філософії як науки, перші видатні філософи почали цікавитися поняттям «пізнання», що в подальшому трансформується в наукову течію «Гнесеологія», тобто теорію пізнання. З того часу це стає центральною проблемою даної науки і активно досліджувалося. Згадати хоча б Арістотеля, який, в свій час, розробив власну теорію пізнання, суть якої полягала в тому, що людина по своїй природі прагне до пізнання і воно складає найвищу мету її життя. Також, варто зазначити, що це питання цікавило таких видатних філософів та теологів, як Платон, Парменід, Сократ, А. Шопенгауер, Р. Декарт, А. Ориген, Д. Локк, Г. Лейбніц, І. Кант, Ф. Енгельс та інші.

Це питання викликало дослідницький інтерес серед психологічної та педагогічної наукової спільноти. В першу чергу, це пов'язано з тим, що в дослідженні пізнавальної сфери особистості лежить ключ до розуміння особливостей людської природи, точніше що саме нас відрізняє від інших тварин. Для педагогів цікавість полягає в тому, що навчальна та пізнавальна діяльність тісно пов'язані між собою, точніше вони не можуть існувати одна

без одної. Прояв педагогічної майстерності викладача, зазвичай, проявляється в тому щоб активізувати пізнавальну діяльність та направити її в потрібному напрямку.

Тому, виходячи з цього положення, ми можемо пояснити величезний інтерес педагогів до цього особливого виду людської діяльності. Важливий вклад в розробку даного питання внесли такі вчені, як Г. Айзенк, Дж. Брудер, В. Вудвортс, Дж. Гібсон, У. Найсер, Д. Норман, Ж. Піаже, Д. Поппер, Д. Халперн, А. Лурія, В. Коротаєва, Л. Виготський, Б. Ельконін та ін.

Для більш детального розуміння даного виду діяльності людини ми маємо дослідити різні погляди вчених стосовно визначення, що ж таке пізнавальна діяльність. Наприклад у своїх роботах Леонтьєв розумів пізнавальну діяльність, як сукупність інформаційних процесів та мотивації, які спрямовані на активізацію пошуково-дослідних процесів, що лежать в основі отримання та переробки інформації і надходить, як з середини так і ззовні. В наукових доробках Дрозіна, пізнавальна діяльність висвітлюється, як властивість особистості, що характеризується наявністю пізнавальних потреб та певних осмислених мотивів пізнавальної діяльності, що виявляються у спробах отримати нові знання чи дослідити певні способи дії. [33]

З точки зору Сластеніна, пізнавальна діяльність виступає, як поєднання чуттєвого сприйняття з теоретичним мисленням та використання цього у практичній діяльності люди [69, с.186]. Л. Виготський дійшов висновку, що під пізнавальною діяльністю слід розуміти свідому діяльність індивіда, що спрямована на пізнання навколишнього світу за допомогою таких психічних процесів, як мова, пам'ять, відчуття та сприйняття, мислення і увага. [19]

Пізнавальна діяльність у такій науці, як дидактика, описується через наступний алгоритму: інтерес – воля – увага – думка – пошук, кінцевим елементів якого є пошук раціонального способу оволодіння необхідним знаннями, які виступають результатом активної пізнавальної діяльності. Організація процесу пізнання можна зобразити такою лінією: «інтерес – воля

– увагу» і це пов'язано, насамперед, з психологічними чинниками. Ще Л.С. Виготський зазначив, що думка народжується не від іншої думки, а у сфері волі та почуттів. [20, с. 58-65]

Тому ми можемо прийти до висновку, що в подальшому під пізнавальною діяльністю ми будемо розуміти усвідомлене виявлення пізнавальної активності особистості, що спрямоване на дослідження навколишнього світу або на конкретний об'єкт, та відбувається протягом всього життя, у різних видах діяльності і взаємостосунках.

До її структури входить результативний компоненти, мотиваційно-вольовий, процесуально-операційний. Саме тому пізнавальна діяльність здійснюється за допомогою, засвоєння, розуміння, осмислення та саморефлексії.

Як і будь-яка діяльність, вона містить в собі мотиви та цілі. Головним мотивом, що спонукає людину до пізнавальної діяльності, виступає потреба в пізнанні навколишньої дійсності. Тому на основі цієї потреби утворюється складна система пізнавальних мотивів. Згідно з цим, ми можемо говорити, про основну мету пізнавальної діяльності, що полягає в комфортному та безпечному існуванні в умовах навколишнього середовища і спонукає нас до активного встановлення взаємозв'язків між відомим та невідомим, що дає можливість віднайти нові шляхи та засоби для виходу із проблемних ситуацій.

Зовнішнім стимулом до пізнавальної діяльності є певні проблемні ситуації. Для того, щоб знайти вихід із цих ситуацій, індивід має засвоїти нову інформації, пізнати те невідоме, що унеможлиблює вирішення ситуації за попереднім досвідом і на основі цього віднайти нові способи дій, які б дали можливість отримати бажаний результат і вирішити проблему. Внутрішня мотивація розглядається як основа будь якої діяльності, зокрема вона виступає, як внутрішнє джерело пізнавальної активності індивіда, тому дослідженням мотиваційної сфери приділяється багато уваги і вона має велике значення при дослідженні пізнавальної діяльності особистості.

Змістом пізнавальної діяльності виступають ті знання, які людина отримала під час процесу пізнання. Вони зберігаються у пам'яті людини у вигляді певних образів та схем і в подальшому трансформуються у нові думки та ідеї, у відповідності до засвоєних теорій або концепцій.

Результатом пізнавальної діяльності на чуттєвому рівні пізнання виступають суб'єктивні враження та образи, що відображають предмети та їх певні властивості, незважаючи на те, чи є це безпосередній контакт, чи опосередкований. Продукування суб'єктивних вражень і уявлень відбувається на основі перцептивних та сенсорних дій, що спрямовані на впізнання, розрізнення, ототожнення і класифікацію предметів. Відповідно до результатів пізнавальної діяльності, людина може планувати, регулювати та контролювати свої дії та вчинки. Результатом пізнавальної діяльності на раціональному рівні є створення певних наукових теорій, формування суджень та переконань стосовно певних предметів чи категорій. Пізнавальна діяльність тісно пов'язана з усіма психічними процесами людського організму.

Беручи до уваги психологічну теорію діяльності, ми можемо дійти висновку, будь-який вид людської діяльності має в собі певну структуру і включає в себе наступні компоненти: сама діяльність, дії та операції, предмет, потребу, мотив та умови їм відповідають, продукт та результат.

Н. Давидюк виокремлює у структурі пізнавальної діяльності такі компоненти, як: мотиваційний, що характеризується наявністю певної потреби, що передбачає освоєння нових знань; інтелектуальний, який передбачає мисленнєву активність та певний запит на поглиблення вже засвоєної інформації; емоційно-вольовий, що стимулює отримання задоволення від процесу учіння та викликає захопленість отриманою інформацією; процесуальний, який передбачає формування певних навчально-пізнавальних навичок, умінь, стимулює розвиток здатності до самоучіння та самоконтролю пізнавальної діяльності та отримання бажаних результатів. [28].

Отже, пізнавальна діяльність є особливим видом людської діяльності, що протікає протягом всього людського життя і характеризується суб'єктивним сприйняттями предметів, що знаходяться в навколишньому середовищі і на основі цього утворює свою особливу картину світу, має власні судження та теорії.

Нас як педагогів в перші чергу цікавить активізація пізнавальної діяльності студентів під час освітнього процесу. Це явище виступає досить динамічним та багатокомпонентним, тому для кращого розуміння, ми маємо розібратися в особливостях пізнавальної діяльності студентів, що припадає на період пізної юності.

Юнацький вік був виділений в окремий віковий період відносно нещодавно. Вивчаючи праці видатного вченого і педагога Л. Виготського, ми можемо простежити, що саме йому належить першість в розумінні того, що юнацький вік є «початком зрілого життя».

Студентський вік, характеризується переходом від підлітково віку до періоду юності. Пізня юність, яка настає в 18 років і триває до 25, є важливим віковим періодом у формуванні особистості. Вона наздоганяє людину в період її навчання в університеті. Вчені акцентують увагу на тому, що перехід від етапу ранньої юності до пізньої визначається зміною якісних характеристик розвитку, тобто ми можемо спостерігати завершення періоду активного самовизначення і поступовий перехід до самореалізації та саморозвитку. Тому основними характеристиками даного періоду виступають відносна стабільність у психофізіологічному, психологічному та соціальному аспектах.

Юнацький вік характеризується завершенням процесу фізичного росту та розвитку, це приводить до активізації всіх можливостей організму. Через це ми можемо спостерігати, не тільки особливо активний розвиток і успішність юнаків та юначок у навчальній діяльності, але й відкритість та прагнення отримати якомога більше інших можливостей, отримати певні ролі та втілити свої амбіції. З точки зору психології та педагогіки, в

студентському віці трансформується внутрішній світ та самосвідомість, розвиваються і перебудовуються психічні процеси та змінюються певні властивості особистості, покращується емоційно-вольовий контроль.

Навчання в університеті є важливою ланкою в житті студента, саме під час цього періоду він отримує велику кількість знань, що пов'язані з його подальшою професійною діяльністю. Студент під час свого навчання в університеті зростає, як у професійному, так і у особистому плані. Основне завдання університету при цьому постає у вихованні та формуванні відповідального працівника, успішної і активної людини та всебічно розвинутої особистості.

Говорячи про студентів, як «особливу соціальну категорію, специфічну спільноту людей, що організовано об'єднані в стінах закладів вищої освіти», І. Зимня виділяє наступні характеристики цього періоду людського життя, що відрізняють його від інших груп населення «високим освітнім рівнем, високою пізнавальною активністю, найвищою навчальною активністю і успішним поєднанням інтелектуальної і соціальної зрілості» [38].

Пізнавальна діяльність студентів відрізняється тим, що в період навчання в ЗВО, студент наближається до максимуму в своєму пізнавальному, фізичному і психологічному розвитку. Також через постійний та активний процес навчання розвиваються і всі вищі психічні функції, такі як відчуття сприйняття, увага, мислення, пам'ять, мова та емоційно-вольова сфера. Цей чинник дозволяє дійти висновку про те, що даний період життя максимально сприятливий для навчання і професійної підготовки.

В цей період особистість активно формує індивідуальний стиль навчання та професійної діяльності. Особливо активно в пізнавальній діяльності бере участь і розвивається абстрактне та творче мислення, формується цілісне уявлення світу, утворюються ґрунтовні взаємозв'язки між різними областями наукових та побутових знань, що являються предметом дослідження та вивчення.

Період пізньої юності має певні особливості, що характеризуються високою кількістю інформації, що зберігається в оперативній пам'яті, свідомим і активним переключення уваги, творчим підходом до розв'язання вербально-логічних задач. Через це юнацький вік характеризується досягненням найвищих результатів в навчанні, що в основному відбувається за рахунок всіх попередніх біологічних, соціального, психологічного етапів розвитку.

Одна з основних здібностей, яка формується та вдосконалюється у студента під час навчання в ЗВО— це здатність до активної самостійної пізнавальної діяльності, що в подальшому впливає на його професійну та навчальну діяльність, особливо що стосується якості та кількості засвоєних знань. У період пізньої юності у студента проявляється потреба в активному самостійному здобутті знань, цілеспрямованого та шикоронаправленого характеру набувають пізнавальні інтереси, виокремлюється свідоме розуміння важливості навчання та самонавчання.

У науковому доробку Л. Савчук зазначено наступне : «самостійна пізнавальна діяльність – це складне та динамічне утворення, що в залежності від рівня навчальної підготовки студентів проявляється у таких компонентах: психічному, що характеризується здатністю до діяльності; інтелектуальному, що проявляється у здатності до розв'язування пізнавальних задач; моральному, що утворює вмотивоване ставлення до предмета пізнання. [66]

Розвиток та активізація пізнавальної діяльності студентів є одним із основних завдань модернізації сучасної вищої освіти України. В період навчання провідною характеристикою особистості студента має бути розвинена пізнавальна самостійність, яка буде проявлятися через здатність студента ставити перед собою навчальні та дослідницькі цілі, знаходити способи вирішення проблемних питань та засоби досягнення своєї професійної та наукової шляхом постійного самоосвіти та саморозвитку.

Досліджуючи та розробляючи проблему формування мотивації до активної пізнавальної діяльності студентів, що навчаються у закладах вищої

освіти, Т. Тернавська сформувала та обґрунтувала дидактичні умови, які необхідні щоб стимулювати пізнавальну активність студентів. Серед них ми можемо виділити такі:

- «стимулювання та формування активного пізнавального інтересу під час вивчення психолого-педагогічних навчальних дисциплін (виявлення зацікавленості до детального вивчення навчальної дисципліни, висвітлення важливості отриманих знань в ході навчання для професійного розвитку студента, використання особистісних підходів до навчання);
- професійна орієнтація під час викладання та організації навчальної діяльності (трансформація та адаптація теоретичного навчального матеріалу дисципліни до певної специфіки професійної спеціальності, активна самостійна наукова та дослідницька робота, використання проблемного та ситуаційного навчання, постійна творча продуктивна діяльність, практичні роботи, професійна спрямованість знань);
- взаєморозуміння та взаємоповага між учасниками навчального процесу (спільна активна наукова та дослідницька діяльність, педагогічний оптимізм та майстерність, якісний і постійний контроль знань)» [74]

О. Матюшкін, в структурі пізнавальної діяльності студентів, виокремлює два компоненти: продуктивний або творчий та репродуктивну або відтворюючий. Вчений описував репродуктивний компонент пізнання як такий, що характеризується «адаптивною формою активності, а процеси, що їй відповідають, мають в основі певні потреби, що пов'язані з окремими видами мотивації». Пізнавальна діяльність репродуктивного спрямування направлена на розуміння та освоєння наукових знань в такому об'ємі, в якому вони подаються викладачем для студента, або є викладеними у різних інформаційних носіях з навчальною інформацією. Тому студент може відтворити отриману інформацію в такій формі, в якій вона подається. [52].

Репродуктивна пізнавальна діяльність виступає проміжним та необхідним етапом діяльності студентів, проте вона не сприяє утворенню стійких знань, умінь та навичок. Але, варто зауважити, що вона стимулює

засвоєнню окремих яскравих та важливих деталей, що відображаються в пам'яті студента і в подальшому утворюють опорні пунктами, стимулюють сигнали, що, в свою чергу, викликають асоціативні зв'язки в пам'яті між основними поняттями та законами детермінації, що стоять за ними.

Що стосується продуктивного або творчого типу пізнавальної діяльності, то за словами О. Матюшкіна, вони характеризуються наявністю «продуктивних пізнавальних потреб», предметом дослідження яких є «невідомі компоненти в проблемній ситуації». Регуляцію продуктивних процесів контролюють «процеси розуміння, що є основою завершального циклу пізнавальної діяльності» [52].

Мотиваційне забезпечення продуктивної пізнавальної діяльності студентів можна охарактеризувати стійким позитивним відношенням до змісту і процесу діяльності, що відображаються в підвищеній зацікавленості і активному впливі на працездатність. Воно проявляється в особистому ставленні до предмету пізнання. Продуктивний вид пізнавальної діяльності утворюється в тому випадку, коли у студента в мотиваційній сфері активізуються пізнавальні навчальні потреби.

До операційного компоненту творчої діяльності входять такі функції, як орієнтовна, виконавча та контролююча. Тому високий рівень оволодіння розумовими операціями дає змогу студенту виокремлювати в великій кількості навчальної інформації головні позиції. Саме тому він може висувати власні гіпотези, визначити потрібний напрям наукового пошуку, що в кінцевому результаті призводить до доведення або спростування його припущення та перевірки їх на достовірність. Змістовна сторона творчої пізнавальної діяльності відрізняється тим, що студент вже виконує операції не за усталеним зразком, а намагається самостійно віднайти правильний спосіб вирішення поставленої задачі.

Він трансформує набуті знання та методи їх отримання під свої власні пізнавальні потреби. Під час пошуку шляхів вирішення навчальних задач, студент віднаходить приховані властивості досліджуваних об'єктів,

встановлює взаємозв'язки між предметами та явищами, при цьому використовуючи отримані знання, уміння та навички в нових навчальних ситуаціях. [17] Ключову роль в структурі пізнавальної діяльності студентів посідають результати, що проявляються в знаннях, навчиках та уміннях. Засвоєнні уміння та знання, під час активної пізнавальної діяльності, розуміються як певна міра оволодіння діями.

Можна виокремити такі фактори, що мають вплив на продуктивність та активність пізнавальної діяльності. І. Морозова пропонує наступні фактори:

- психологічні та фізіологічні характеристики індивіда;
- організація робочого місця;
- особливості мотивації діяльності;
- санітарно-гігієнічні умови, в яких здійснюється діяльність;
- якість організація навчальної діяльності, тобто наявність конкретних алгоритмів та інструкцій, режим функціонування, врахування можливих факторів та обставин, що будуть впливати на продуктивність діяльності;
- характер, тип та складність завдань, які потрібно вирішити
- зовнішні умови середовища і ситуації діяльності» [51].

Отже ми можемо дійти до висновку, що пізнавальна діяльність студента є досить унікальною завдяки мобілізації та розквіту всіх психічних процесів, що дає можливість постійно навчатися та засвоювати велику кількість наукової інформації. Студент здатен свідомо та самостійно регулювати свою пізнавальну активність завдяки чому досягати високих результатів в навчальній діяльності. Він може активно застосовувати творче мислення, саморефлексію та аналіз інформації через що відбувається перехід на продуктивний рівень діяльності. Тому основною задачею педагогів ЗВО виступає активізації пізнавальної діяльності і формування зовнішніх та внутрішніх мотивів, що стимулюють активну самостійну пізнавальної діяльності.

1.2 Особливості впровадження змішаної форми навчання у ЗВО

Пандемія COVID-19 змінила та вплинула життя багатьох людей, зокрема вона змусила світ швидко адаптуватися до умов, при яких стає неможливе зібрання великої кількості людей в офлайн форматі, де робота і навчання у звичній формі вже є небезпечним для життя та здоров'я. У зв'язку з епідемічною ситуацією, більшість країн світ, зокрема і Україна також, були вимушені перейти спочатку на дистанційне навчання, а потім і на змішану форму навчання. Для більшості викладачів, студентів і загалом для всієї української освітньої системи, в такому масштабі, це новий досвід і його треба було швидко опанувати і пристосувати початковий процес до умов карантину і обмежень, що ним спровоковані. До психолого-педагогічних проблем, з якими стикалися учасники освітнього процесу, після впровадження карантинних обмежень стосовно форми навчання, додалися нові, що потребували контролю та вирішення.

Згідно з Указами Президента України від 13.03.2020р. №87/2020 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 13 березня 2020р» та «Про невідкладні заходи щодо забезпечення національної безпеки в умовах спалаху гострої респіраторної хвороби COVID–19, спричиненої коронавірусом SARS-co V-2», наказом Міністерства освіти і науки України від 16.03.2020р. №406 «Про організаційні заходи для запобігання поширенню коронавірусу COVID–19», в Україні всі форми навчання для здобувачів вищої освіти були тимчасово переведені на навчання з використанням дистанційних технологій.

Дистанційна форма навчання була введена в усіх навчальних закладах і наразі залишається актуальною в деяких ЗВО, під час входження того чи іншого регіону в червону зону. Хоча дана форма навчання напочатку була досить стресовою для багатьох студентів та викладачів, наразі більшість учасників освітнього процесу адаптувалися до неї. Це пов'язано з тим, що звичною формою функціонування до карантину у студентів був спосіб

навчання через очне спілкування суб'єкт-суб'єктних відносин з викладачем, проте активне удосконалення інформаційно-комунікативних технологій і використання технічних засобів призвело до відносної адаптації студентів та їх звикання.

Дистанційна форма навчання – це сукупність сучасних технологій, що забезпечують доставку інформації в інтерактивному режимі за допомогою використання інформаційно-комунікаційних технологій (Uk.wikipedia.org, 2020). Дистанційна форма навчання, що і включає в себе дистанційне проведення лекцій, семінарів і сесії, не є новою для України, хоча в такому загальнодержавному форматі в 2019 році вона застосовувалася вперше. Відсутність очного контакту з викладачем досить ускладнювала пояснення проблемних і незрозумілих моментів, що виникали під час вивчення і оволодіння новим матеріалом. Досвідчений викладач під час проведення пари відчуває емоційний стан аудиторії і як вона сприймає і розуміє інформацію, що подається, тому здатен корегувати спосіб подачі матеріалу. Крім того, коли у викладача є можливість використовувати невербальні шляхи комунікації, це впливає на емоційне забарвлення матеріалу, що, відповідно, збільшує зацікавленість слухачів. Тому виникала проблема, що у режимі онлайн-лекції подача матеріалу була більш сухою і стандартною. Увімкнута камера часто викликала у свідомості ефект збентеженості та загальмованості [16], а також створює деякі інші психологічні незручності, до яких звичайно можна пристосуватися з часом.

Проте час проходить і тримати всіх студентів вдома, стає недоцільним, тому більшість університетів прийняло рішення про перехід на змішану форму навчання. Цьому в першу чергу сприяла активна модернізація та комп'ютеризація освітнього простору. Сучасний розвиток сфери освіти в Україні спричинив появу та залучення в процес навчання нових ефективних методів та форм організації навчального процесу у закладах вищої освіти. Саме завдяки включенню новітніх технологій, ми поміж інших, розвиваємо, таку необхідну сучасному фахівцю, інформаційну компетентності.

Використання комп'ютерів, мобільних телефонів та інших гаджетів, як засобів навчання, формують перспективи, що до модернізації навчання у вищій школі та позитивно відображаються на розвитку змішаної форми організації навчального процесу. [76]

Змішане навчання — це форма організації навчального процесу в якій відбувається поєднання онлайн-навчання (навчання з використанням дистанційних технологій) з традиційною формою навчання, під час якої всі учасники навчального процесу знаходяться в одній аудиторії. Варто зауважити, що концепція змішаного навчання вперше були створена у 1960-х роках, проте чітка офіційна термінологія для опису даної форми навчання, склалася лише наприкінці 1990-х років. Першість у використанні такої термінології належить Interactive Learning Centers, де вона з'явилася в тексті їхнього прес-релізу 1999 року, в якому, дана компанія оголосила про зміну своєї назви. Термін «змішане навчання» спочатку був розпливчастим, охоплюючи широкий спектр технологій і педагогічних методів у різних комбінаціях (деякі взагалі не використовували технології). Через десятиліття, у 2006 році даний термін набуває конкретики разом з публікацією першого посібника, де розглядалися особливості використання змішаного навчання, авторами якого були Бонка і Грема. Грема хвилювало питання, щодо широти та неоднозначності визначення терміну, тому він визначив його, як «систему в якій поєднується навчання віч-на-віч з навчанням, опосередкованим, тобто за допомогою комп'ютера» [4].

Існують також інші визначення, які під змішаним навчанням розуміють поєднання новітніх технологій (очного, мобільного, дистанційного, онлайн-навчання) та сучасних стратегій, методів, форм та засобів навчання. Тому , в нашій роботі ми буде визначати поняття «змішаного навчання», у відповідності до опису більшості зарубіжних та вітчизняних авторів, через розуміння його, як процесу отримання знань, умінь та навичок, під час якого активно використовується поєднання сучасних інформаційних — комунікаційних технологій навчання.

Перевагами змішаної форми навчання виступають:

- збільшення кількості матеріалу, що опрацьовується самостійно, а отже студент може підлаштовувати його під свій стиль навчання;
- використання інформаційно-комунікативних технологій дозволяє використовувати багато відео та аудіо матеріалів, що позитивно впливає на кількість інформації, що засвоюється;
- студенти відвідують лекційні заняття частіше, через можливість бути присутніми на парі, навіть якщо вони захворіли, чи через певні причини, не можуть бути присутніми;
- воно є більш економічно вигідним, адже дозволяє замінити паперові вироби на електронні, тому більшість студентів може користуватися підручниками на електронних носіях;
- використання інтернет ресурсів для оцінювання та ведення звітності дає доступ кожному студенту стежити за їхніми академічними успіхами, а викладачі витрачають менше часу на паперову роботу
- стимулює розвиток у студентів таких якостей, як самостійність, автономія, відповідальність та сприяє розвитку саморегуляції та самоконтролю;
- сучасні інтернет ресурси дають змогу викладачеві запрошувати і долучати експертів, для проведення лекційних занять і розробки навчального матеріал, при цьому не зважаючи на місце знаходження даної особи, тобто студенти можуть спілкуватися з іноземними спеціалістами і розширювати свої знання.
- під час використання онлайн чатів, студент вчиться розвивати навички ділового письма, при цьому проведення семінарів та практичних занять в аудиторіях, дозволяє компенсувати відсутність належної соціальної комунікації.

Варто зазначити, що дана форма навчання також має свої недоліки. Зокрема, до них відносять:

- якість надання освітніх послуг залежить не тільки від педагогічної майстерності викладача, а й від технічного забезпечення всіх учасників освітнього процесу;
- студенти у яких погано розвинені навички саморегуляції та самоконтролю, можуть припинити відвідувати онлайн заняття, бо вважають їх не потрібними та нецікавими;
- низький рівень розвитку ІТ-грамотності, що перешкоджає використанню всіх можливостей надання освітніх послуг за допомогою дистанційних технологій;
- матеріальні витрати, що можуть виникнути через використання інтернет ресурсів та платформ, які діють на платній основі;
- відсутність належного технічного забезпечення та постійного доступу до інтернету в приміщення ЗВО, що створює проблеми, якщо викладач має проводити лекцію в онлайн режимі;
- труднощі у комунікації студентів та викладачів, що пов'язані з відсутністю очного контакту під час проведення лекційних занять;

Отже ми можемо звернути увагу, що змішане навчання містить у собі більшу кількість переваг, чим недоліків, проте щоб воно було ефективним ми маємо мати добре розвинену ІТ-компетентність, належне технічне та матеріальне забезпечення і бажання розвиватися, змінюватися та навчатися чомусь новому, як зі сторони студентів, так і зі сторони викладачів.

За словами Т. Борова, велику увагу слід приділяти розвитку і покращенню навичок, умінь та знань викладачів вищої школи стосовно продуктивної та оперативної роботи з інформаційним простором, структурувати та посилатися на наукову інформацію з онлайн ресурсів та вміло використовувати її для забезпечення рівних умов під час навчальної діяльності студентів.

Так як використання нових форм навчання потребує часу та адаптації, МОН України, видало рекомендації, щодо впровадження змішаного навчання в заклади вищої освіти. Зокрема там висвітлюється питання, стосовно

використання різних моделей змішаного навчання. До класифікації входять ротаційні моделі, поглиблена віртуальна модель, гнучка модель, модель самостійного змішування. Проте зазначається, що даний перелік не є універсальним, а сама класифікація є умовною. Але для глибокого розуміння даного питання ми розглянемо кожен модель більш детально, щоб потім зрозуміти, як і коли їх використовувати. [64, с.24]

Наразі вчені пропонують класифікувати змішане навчання відповідно до певних критеріїв, зазвичай сутність яких зводиться: до форм контролю над ходом освітнього процесу; процентному співвідношенню трудомісткості аудиторної і самостійної роботи студентів у мережі та до ступеня інтеграції інформаційно-комунікаційних технологій у процес навчання;

1) Ротаційна модель

Дана модель передбачає почергове використання онлайн- та офлайн навчання у відповідності до певного графіку та контролюється викладачем. Заняття у будь-якій формі може відбуватися через роботу у малих групах або з одночасною роботою всіх студентів. Дана модель включає усні та письмові завдання для контролю, групові проекти, індивідуальну роботу з викладачем. Перевагою даної моделі виступає змога підлаштувати навчальний процес під індивідуальні потреби студентів.

2) Гнучка модель

Дана модель характеризується тим, що активно впроваджується індивідуальне інструктування студентів в онлайн форматі. Студенти мають гнучкий графік, що підлаштовується відповідно до їхніх потреб під час проходження тої чи іншої теми та навчального курсу. Варіація роботи викладача є досить обширною: від постійної активної групової роботи до часткової індивідуальної роботи зі студентами онлайн і консультування при виникненні проблемних питань.

3) Модель «самозмішування».

Модель є традиційною для закладів вищої освіти США. Вона характеризується, тим що студенти мають змогу самостійно обираючи додаткові освіти курси.

4) Поглиблена віртуальна модель

Для даної моделі характерно те, що студенти можуть керувати часом, що виділяється на навчання і розподілити його між відвідуванням аудиторних занять та навчанням з використанням дистанційних технологій. Поглиблена модель відрізняється від інших тим, що студенти зазвичай рідко відвідують аудиторні заняття.

Варто зауважити, що під час вибору тієї чи іншої моделі слід звернути увагу на декілька значущих факторів. Вони можуть варіюватися та змінюватися кожного року відповідно до вимог, що ставить кожна з навчальних програм перед викладачем. Тому важливо врахувати наступні особливості [64]:

- кількість студентів навчається у групі;
- який курс навчання включає проходження даної дисципліни;
- мінімальна та максимальна тривалість і періодичність занять;
- місце проведення навчальних занять;
- очікування стосовно результатів проходження курсу з боку гаранта програми;
- характер дисципліни: теоретична чи практична;
- життєві обставини у студентів
- мотиваційна сторона вивчення даної дисципліни з боку студентів та їх очікування стосовно курсу;
- стилю навчання студентів.

При розробці кожного навчального курсу взаємодія між викладачем та студентом має стояти на першому місці. Ми говоримо, в першу чергу, про те, що необхідно надати можливість студентам розповісти що вони чекають від даного курсу, на чому б хотіли зробити акцент, та що б

збільшило їх рівень зацікавленості. Зазвичай, викладачі під час проведення першого лекційного заняття надають доступ студентам до навчального плану дисципліни, конспекту лекцій та списку літератури, після чого виділяється певний проміжок часу для розгляду та роз'яснення проблемних питань. Потім викладач стимулює загальне обговорення, щоб отримати зворотній зв'язок та студенти могли висвітлити свою думку стосовно програми навчальної дисципліни та надати рекомендації для покращення комунікації. Такий підхід дозволяє занурити студентів в навчальний процес відразу та стимулює їхню активну позицію і дає відчуття демократичності стосунків. Це є певною профілактикою «випадання» студентів з онлайн занять, якщо вони не отримують зворотній зв'язок з викладачем або з їхньою академічною групою.

Змішана форма навчання протягом великого відрізка часу вже користується великою популярністю у США, країнах ЄС та освітніх закладах Сходу. Така форма вже встигла зарекомендувати себе як органічний метод покращення якості надання освітніх послуг, вона відкриває можливість розвивати та стимулювати самостійну роботу студента, підвищує здорову конкуренцію та мотивацію до активної пізнавальної діяльності.

Можна виділити наступні комбінації змішування навчання, які також доцільно використовувати та враховувати під час розробки програми навчальної дисципліни[37]:

- **поєднання навчання в аудиторіях та навчання з використанням дистанційних технологій**

така форма змішаного навчання є найбільш популярною в сучасному освітньому просторі України. Вона базується на тому, що навчальні матеріали та завдання можуть розміщуватися на різних інтернет платформах, лекційні заняття проводяться онлайн, а семінари та практичні заняття а аудиторіях;

- **поєднання структурованого і неструктурованого навчання**

структуроване навчання зазвичай працює тоді, коли заклад вищої освіти забезпечує студента набором передчасно розроблених навчальних матеріалів і певним вектором навчання. Неструктуроване навчання характеризується наявністю бесід, зустрічей та листування електронною поштою у зручному для всіх форматі. Викладачі відіграють роль модераторів, забезпечуючи необхідний напрям навчальної діяльності студентів;

- **змішування спеціально розробленого контенту та зовнішніх джерел інформації**

індивідуально розроблені курси є кращими для формування технічних знань і вмінь щодо певної галузі, продукту чи процесу. Проте створення таких курсів для навчання студентів у межах навчального курсу та, як часто трапляється, обмеженого бюджету є досить важким завданням. Тому готові курси можуть частково вирішити цю проблему, оскільки вони мають більш загальний характер і розраховані на використання великою аудиторією слухачів;

- **поєднання самостійного й групового навчання:**

сучасні інноваційні інтернет технології для навчання створили можливість для самостійного навчання і активного розвитку самодисципліни у студента, проте така свобода не завжди сприймається позитивно й мотивує до навчання. Групове навчання частково вирішує дану проблему, воно стимулює активне спілкування студентів, що призводить до обміну знаннями. Взаємодія з викладачами й одногрупниками підвищує мотивацію та підживлює здорову конкуренцію.

- **змішування роботи та навчання.**

ми часто приходимо до висновку, що тільки на практиці можемо повністю засвоїти той навчальний теоретичний матеріал, який пропонується студентові, що підводить нас до принципу нерозривності роботи й навчання. В такому випадку, робота виступає фіксатором змісту навчання, і відповідно дозволяє його поглибити та розширити.

Змішане навчання протягом останнього десятиріччя активно використовується українськими ЗВО. Наприклад, починаючи вже з 2014 року у Кіровоградському КНТУ під час проходження курсу «Вища математика» використовується традиційні методи викладання в аудиторіях разом з елементами навчання з використанням дистанційних технологій. Житомирський державний університет імені Івана Франка запроваджує у свій освітній процес ротаційну модель «Перевернуте навчання». Сумський державний університет наразі лідирує в цьому, адже активно запроваджує та використовує в своїй освітній діяльності технології змішаного навчання. Вони роблять акцент на поглибленому вивченні дисциплін, при цьому така робота заснована на поєднанні традиційного, дистанційного та різних новітніх технологій навчання. Зокрема, там існують окремі дистанційні курси, програмами академічної мобільності, всеукраїнські та міжнародні, студентські наукові конференціями та різноманітні олімпіади чи змагання.

Отже підсумувавши все вище сказане, ми можемо прийти до виснову, що використання та впровадження змішаної форми навчання сприяє поліпшенню взаємодії між студентами та викладачами і вивести на новий, більш продуктивний рівень. Так як досвід впровадження такої форми навчання вже досить великий, українські ЗВО мають змогу черпати та використовувати всі її переваги та уникати недоліків. Змішана форма навчання дає можливість поєднувати позитивний досвід традиційного навчання з його сучасною версією, а саме навчання з використанням дистанційних технологій. Тому для українського освітнього простору досить важливо розвиватися разом у усім світом та крокувати в ногу з сучасними тенденціями та реаліями.

1.3 Засоби та методи активізації пізнавальної діяльності у процесі змішаного навчання у ЗВО

Питання стосовно методів та шляхів активізації пізнавальної діяльності студентів під час навчального процесу підіймалося видатними педагогами вже протягом декількох століть. Ян Коменський був один з перших, кого

зацікавило це питання, зокрема він звернув увагу на те що необхідно «вчити учнів правильно думати». Такі відомі педагоги, як Йоганн Генріх Песталоцці та Адольф Дистервег висловили, одними з перших, припущення стосовно того, що за допомогою наочного представлення навчального матеріалу педагоги можуть активізувати пізнавальну діяльність під час навчання. Вони наголосили на тому, що студенти можуть самостійно розвивати пізнавальну активність шляхом активного навчання, узагальнення та саморефлексії. В. Сухомлинський, відомий педагог двадцятого століття, висловив думку, стосовно того, що важливо робити акцент на розвитку здорової конкуренції та бажання відкривати щось нове [80].

Проте, не дивлячись на довготривалість дослідження в педагогіці даної проблематики, на сьогодні не створено загальної класифікації методів та засобів, які мають на меті активізацію пізнавальної діяльності студентів. Це в першу чергу, пов'язано з тим, що складно створити єдиний перелік, який би охопити весь той багатогранний та різноманітний діапазон методів, методик, засобів та шляхів, які направлені на підвищення пізнавального інтересу до навчання. Як ми вже знаємо, для пізнавальної діяльності студентів характерним є поєднання чуттєвого сприйняття з теоретичним осмисленням, що в свою чергу, має підкріплюватися виконанням практичної діяльності. Якщо правильно вибудовувати освітній процес, то студенти будуть постійно включеними в роботу та навчання, їм буде цікаво включатися в постійну соціальну та наукову діяльність, що вирує в стінах навчального закладу. Викладача може стимулювати це шляхом введення в свою навчальну дисципліну виконання будь-яких предметно-практичних завдань, наприклад це може бути дослідницький експеримент, моделювання тієї чи іншої ситуації, вирішення проблемних питань.

Особливо важливо розглянути питання активізації пізнавальної діяльності, коли ми говоримо про лекційні заняття, адже наразі лекція досі виступає, як провідна форма проведення навчального заняття. У зв'язку до змішаної форми навчання, педагогам не доцільно проводити її за допомогою

монологічного викладу теоретичної навчальної інформації, ми говоримо про перехід до діалогічного мовлення, при цьому зберігаючи системність і послідовність викладу навчального матеріалу з наочним представлення інформації.

Проведені вченими дослідження показали, що студенти під час лекційних занять майже не звертають увагу на слова викладача та не проявляють навички активного слухання протягом 40 % часу від усієї тривалості заняття. Найкраще інформація запам'ятовується протягом перших 10 хвилин викладу лекційного матеріалу, в цей час студент здатен запам'ятати 70 % інформації. Також було встановлено, що найгірше інформація засвоюється протягом останніх 10 хвилин, всього на всього, мозок здатен утримати 29 % від загальної кількості. [32, с. 45].

Під час проведення лекційного заняття викладач зазвичай користується стандартним планом: вступ, основна частина та завершення разом з висновками. Тому і методи активізації пізнавальної діяльності будуть нами класифікуватися відповідно до етапу проведення лекції.

Методи, які використовують при вступі до лекції зазвичай направлені на активізацію зацікавленості студента та на завоювання уваги до виступу. Вченими було розроблено спеціальні методи та засоби, що направлені активізації пізнавальної діяльності студентів на початковому етапі проведення лекції. Якщо педагог хоче утримувати увагу протягом всього навчального заняття, то варто особливу увагу приділити цьому у вступній частині лекції. Для цього ним можуть бути використані такі прийоми, як посилене мовлення, постановка відразу проблемного запитання, цікава історія, яка б ілюструвала основну мету лекції, також привернути увагу допомагає різка зміна тон, проте тут варто зазначити, що після того, як викладач відчуває, що йому вдалося привернути увагу варто повернутися до свого природнього стилю мовлення. Це пов'язано з тим, що різке та постійне підвищення тональності голосу може бути розцінене студентами, як невихованість, невинуватна авторитетність та нервозність з боку викладача.

Якщо щось пішло не за планом, можна також скористатися протилежний прийом, а саме говорити впівголоса.

Під час переходу до основної частини проведення лекції варто активно використовувати наочно – ілюстративні методи. Особливо важливо залучати мультимедійні технології, основним навчальним завданням яких виступає поєднання різних способів передачі інформації за допомогою одного цифрового носія, що значно спростовує роботу викладачеві, проте в цей же час зацікавлює студентів. Однак, варто зазначити, що використання таких інноваційних технологій під час лекції, потребує певних навичок та знань стосовно того, як і якій пропорції відбувається сприйняття інформації студентами, коли і як варто застосовувати інформацію, щоб активізувати різні канали сприйняття.

Для завершення лекції доцільно обрати методи порівняння, систематизації і узагальнення знань, вони направлені на стимуляцію розумової діяльності та на узагальнення отриманої інформації під прослуховування лекції. Досить добре себе зарекомендував метод систематизації матеріалу у вигляді схем та таблиць, адже відбувається осмислення та повторення всієї засвоєної інформації. Також доцільним є використання евристичної бесіди, яка стимулює розвиток здатності до самостійного осмислення інформації і за допомогою умілої постановки питання викладач підводить студентів до отримання нових знань та постановки питань, які мають бути досліджені ним самостійно.

Використання спеціальних прийомів активізації пізнавальної діяльності сприяє підвищенню якості навчання. До числа таких прийомів відносяться: проблемна лекція, лекція з двома лекторами (читання лекції двома викладача); психотехнічна гра і тренінг; групова робота (робота в парах або малих групах); метод аналізу конкретних ситуацій, ситуаційних завдань; дискусія та рольова гра ділова гра та імітація ситуацій, що моделюють професійну діяльність шляхом гри за заданими правилами;

драматизація; мозковий штурм та активізація розумових процесів шляхом спільного пошуку вирішення пробного питання або ситуації та інші. [59]

При підготовці навчального матеріалу, викладачу слід визначити, який спосіб організації навчальної діяльності він буде обирати. Наприклад, суб'єктивний спосіб організації передбачає застосування під час викладання таких методів, як пояснення, інформування та переконання. Якщо вибір пав на об'єктивний спосіб, то ми можемо спрогнозувати, що це призведе до утворення сприятливих психологічних умов навчання, що в свою чергу, породжує стимуляцію позитивної мотивації у студентів до навчальної та науково-дослідницької діяльності. Такий спосіб організації навчальної діяльності направлений на розвиток пізнавального інтересу, азарту, та здорової конкуренції.

Педагогами було розроблено багато способів активізувати пізнавальну діяльність студентів під час навчання. Науковцями було визначено, що цьому сприяє використання різних форм, методів, засобів навчання, які при правильному поєднанні посилюють ефективність та якість навчальної діяльності студентів, стимулюють пізнавальну активність і бажання самостійно розвиватися та вивчати додаткову літературу. Як показує практика, викладач може досягти найбільшої активності студентів за таких умов, коли під час навчального заняття використовуються проблемні ситуації, під час вирішення яких студент має:

- активно та конструктивно висвітлювати власну думку;
- постійно брати участь у обговоренні дискусійних питань;
- ставити питання іншим студентам і викладачам;
- оцінювати та рефлексувати відповіді одногрупників;
- конструктивно критикувати відповіді інших учасників навчального процесу;
- самостійно вибирати завдання, що йому буде цікаво виконувати;

- аналізувати та розробляти декілька можливих варіантів вирішення проблемного завдання;
- проводити самоперевірку, самоаналіз та самовдосконалюватися [59, с. 120].

Варто звернути увагу на класифікацію розроблену В. Ягуповим. Згідно його вчення методи активізації навчально пізнавальної діяльності виступають, як певні прийоми і засоби психолого-педагогічного впливу на студентів, які в основному направлені на активізацію та активне використання творчого мислення, активізацію пізнавального інтересу до навчального предмету, розвиток творчих умінь, та стимуляція до креативного вирішення професійних проблем та задач, результатом якого має виступати вдосконалення навичок професійного спілкування. Вчений називає наступні різновиди методів: імітаційні методи: ігрові, серед яких є методи інсценування та ділові ігри; до неігрових методів відносять аналіз конкретної ситуації, мозковий штурм, та інші; неімітаційні методи поділяють на лекційні, зокрема це лекція-бесіда, лекція аналіз конкретної ситуації, лекція з використанням техніки зворотного зв'язку, лекція-прес-конференція, лекція-консультація, лекція із заздалегідь запланованими помилками; та нетрадиційні семінари, серед яких семінар-дискусія та семінар-взаємонавчання [83, с. 133-150].

Імітаційні методи характеризуються використанням імітації певного процесу, або явища, також це може бути наслідування певної системи управління або вирішення проблемних питань. Основна мета даних методів це розвиток професійних, управлінських та організаційних умінь і навичок студентів. Активне використання таких прийомів під час освітнього процесу при підготовці висококваліфікованих фахівців у закладах вищої освіти дає можливість викладачу моделювати та програвати під час занять різні проблемні професійні ситуації, що можуть виникнути під час трудової діяльності і потребують попередньої підготовки. Серед імітаційних методів

активізації пізнавальної діяльності виділяють: ділову та рольову гри, метод ситуаційного аналізу, мозковий штурм, професійні тренінги, тощо.

Насьогодні одним із найбільш часто використовуваних методів для активного навчання виступає мозковий штурм. Зазвичай використання цього методу передбачає проходження двох послідовних етапів. Перший етап характеризується пошуком зірних варіантів вирішення тієї чи іншої проблемної ситуації. Під час другого етапу, студенти, зазвичай, проводять обговорення пропозицій один одного та шляхом поєднання різних ідей мають дійти до спільного рішення. Наразі мозковий штурм зарекомендував себе як досить гарний метод стимуляції пізнавальної активності, який направлений на розвиток творчого мислення та здатності обирати нестандартні рішення. Дієвість даного методу можна пояснити тим, що він сприяє використанню прийомів, що направлені на саморефлексію та самоаналіз, вчить конструктивно вести діалог, поєднувати нові знання з раніше засвоєними. Також перевагою даного метод є те, що його можна використовувати в роботах різними студентськими групами, не зважаючи на їхню чисельність та інші характеристики[15].

Також вченими було відмічено, що використання інтерактивних методів навчання позитивно корелює з рівнем пізнавальної активності студентів. Зокрема цьому сприяє активне залучення всієї навчальної групи до роботи під час проведення занять, постійна потреба розширювати свої знання та здорова конкуренція між одногрупниками. Такий різновид навчання базується на взаємороботі, або як ще прийнято його називати - навчання у співпраці. Характерним є те що студент і викладач мають рівні позиції і виступають рівнозначними суб'єктами освітнього процесу. Проте ми маємо пам'ятати, що роль викладач у інтерактивному навчанні є досить великою, він виступає не як авторитарний педагог з директивним стилем викладання, а як організатор навчального процесу, і виконує роль ментора, т'ютора або консультанта. Тут варто зазначити, що основним завданням педагога постає

навчити студентів брати на себе відповідальність за результати їхнього навчання і навчити їх вчитися.

Для підвищення пізнавальної активності викладач може використовувати одну з інтерактивних технологій, яка називається дидактична гра. Дидактична гра – це різновид ігрового методу навчання, який передбачає проведення навчальної гри за певними, чітко встановленими правилами, які направлені на досягнення наперед визначеного ігрового результату. Такий вид діяльності відрізняється від простої гри тим, що така цілеспрямована гра відбувається за рахунок конструктивного змагання. Активне та якісне занурення студента в навчальний процес, що побудований на дидактичній грі, потребує від викладача, виконня різних ролей протягом всього процесу та значного особистісно-професійного розвитку і бажання працювати, особливо що стосується педагогічної майстерності. Проблема активізації пізнавальної діяльності в процесі навчання актуальна тому, що наразі ми маємо досить високий рівень розвитку науки і технічного забезпечення, і з цього походить необхідність, досить добре підготувати майбутніх фахівців до творчої діяльності та сформувати в них бажання до розвитку і набуття навичок до активного самостійного накопичення знань, прагнення до самоосвіти. Сумлінне виконання правил вимагає витримки, дисциплінованості, привчає до чесності, справедливості, впливає на розвиток довільної поведінки, організованості та самостійності. [58]

Отже, ми можемо дійти висновку, щоб активно стимулювати пізнавальну діяльність студента, ми маємо забезпечити його таким способом отримання нових знань, під час якого вони будуть засвоюватися не за допомогою передачі готових переконань і суджень педагога, а в результаті його власної активної навчальної діяльності. Така особлива діяльність студента повинна бути направлена на вирішення відповідних навчальних та професійних завдань.

1.4 Впровадження проектних технологій в освітній процес ЗВО

У сучасному світі, що активно змінюється під впливом процесів глобалізації, особливого значення набуває впровадження інноваційних форм і методів навчання, які будуть адаптовані до сьогочасних реалій життя. Упровадження новітніх інформаційних технологій в освітній процес ЗВО надає нові можливості для розвитку та активізації пізнавальної діяльності студентів, їхньої навчальної активності, самосвідомості та стимулює перехід від контрольованого навчання до постійної самоосвіти.

Дослідницько-пізнавальна активність студентів розвивається під впливом пізнавальних потреб, мотивів, інтересів у процесі безпосередньої дослідницької діяльності. Вона характеризується відношенням до процесу пізнання, що відображається на якості, характері та результатах пізнавальної діяльності у досягненні поставленої мети.

Наразі активно розвиваються новітні технології, засновані на ефективному використанні в освітньому процесі ЗВО сучасних засобів і методів передавання знань з використанням дистанційних технологій. Альтернативою традиційним методам навчання виступає метод проектів. Проективні методи навчання, стали активно розвиватися на початку ХХ століття завдяки таким вченим, як Дж. Дьюї та У.Х.Кільпатрік. У закладах освіти США, Фінляндії, Нідерландів, Німеччини, Італії, Великої Британії, Бельгії, Ізраїлю дані методи широко використовуються. Вони характеризуються поєднанням теоретичних знань з подальшим їх практичним використанням при розгляді конкретних задач.

На теренах України він зустрічається не досить часто, і виступає як один з видів роботи студентів, що полягає у виконанні проектних завдань.

Проектування є організованою системою взаємопов'язаних видів діяльності, що має на меті отримання кінцевого продукту; особливий тип інтелектуальної діяльності, суттєвою ознакою якої є перспективне орієнтування, практична спрямованість дослідження, процес створення

проекту-прототипу, прообразу, передбачуваного або можливого об'єкта, спеціальна, концептуально обґрунтована й технологічно забезпечена діяльність зі створення образу бажаної майбутньої системи.

У дослідженнях багатьох сучасних вчених простежується зацікавленість проектними технологіями, зокрема це: Т. Башинської, Л. Ботько, Т. Волковської, О. Коперника, О. Пехоти, С. Сисоевої, З. Таран та ін. Якщо узагальнити визначення вчених, то метод проектів виступає як засіб реалізації особистісноорієнтованої взаємодії, яка спрямована на особистісне спілкування; на розуміння педагогом внутрішнього світу студентів; створює умови для розвитку мотивації у творчій навчальній діяльності; стимулює прагнення зрозуміти установки і погляди один одного. Науковці зазначають, що основна мета проектів – сприяння творчим та дослідницьким здібностям у процесі реалізації особистісно орієнтованого навчання. Відповідно до цього, спільна проектно-творча діяльність визначається як спосіб реалізації особистісно орієнтованої взаємодії, де студент реалізує свої можливості в спільно досягнутому продукті.

Підґрунтям методу проектів є розвиток дослідницької компетентності студентів, уміння самостійно конструювати свої знання, орієнтуватися в інформаційному просторі. На сьогодні метод проектів вважається одним із перспективних методів навчання, тому що він створює умови для творчої самореалізації учасників освітнього процесу, підвищує мотивацію для отримання знань, сприяє розвитку їхніх інтелектуальних здібностей.

Метод проектів підтримує багато дидактичних принципів, що сприяє пізнавальній активності студентів під час виконання даного виду завдання. Крім того він стимулює активний розвиток комунікативних здібностей, та вміння застосовувати вербальну і невербальну комунікацію під час представлення проекту та його захисту. Групові та парні проекти привчають студентів до співпраці і до дотримання групових правил. Проектна діяльність спрямована на розвиток творчих здібностей та умінь студентів, їх

самостійність, прагнення до ідеального перспективного перетворення світу за допомогою креативних дій та операцій у процесі створення конкретного продукту – проекту ідеального та реального.

Метод проектів є втіленням проектної діяльності на практиці. Основна мета проектів – сприяння розвитку творчих та дослідницьких здібностей студентів у процесі реалізації особистісно орієнтованого навчання. Відповідно до цього, спільна проектно-творча діяльність визначається, як спосіб реалізації особистісно-орієнтованої взаємодії, де студент реалізує свої можливості, під час виконання індивідуального завдання. Метод проектів – це освітня технологія, спосіб організації самостійної діяльності студентів, що поєднує проблемний метод навчання, групові методи, рефлексивні, презентативні, дослідницькі, пошукові та ін. Основною перевагою даного методу є можливість одночасного формування багатьох базових професійних компетентностей. [71]

О. Тадеуш визначає такі функції методу проектів:

- Дидактична функція проектування передбачає розвиток у студентів вміння конструювати свої знання, презентувати результати своєї роботи, формує навички самоорганізації, забезпечує ознайомлення їх з різними способами опрацювання інформації.
- Пізнавальна функція сприяє підвищенню мотивації до отримання нових знань, розвитку вмінь продукувати, аргументувати та доводити свої ідеї.
- Розвивальна функція проектування передбачає розвиток творчих і дослідницьких здібностей, формування комунікативних умінь та навичок, розвиток критичного мислення, навичок аналізу та рефлексії.
- Виховна функція забезпечує усвідомлення власних дій щодо самодисципліни та відповідальності, сприяє формуванню загальнолюдських цінностей.

- Соціалізуюча функція передбачає розвиток навичок спілкування у соціумі, самостійного погляду на події та явища, осмислення своїх можливостей та усвідомлення власної ролі під час роботи у команді [71].

О. Тадеуш виокремлює такі метод проектів, як:

- дослідницькі, які характеризуються спрямованістю на вирішення проблеми, результат якої заздалегідь невідомий і сприяють активному розвитку пошукових здібностей та самостійної, творчої обробки нової інформації.
- творчі, які характеризуються вільним виконанням, без чітко визначених критеріїв та стимулюють розвиток творчого мислення та потенціалу студентів.
- рольові, які характеризуються імітацією соціальних чи професійних форм поведінки, сприяють розвитку головних професійних компетенцій майбутніх фахівців.
- інформаційні, які характеризуються розвитком аналітичного мислення під час збору та обробки великого обсягу навчального матеріалу і стимулюють активну пізнавальну діяльність
- ознайомчо-орієнтовні, які характеризуються направленістю на ознайомлення з теоретичними джерелами та розвитком здатності до систематизації цієї інформації
- практично-орієнтовані, які характеризуються направленістю на використання отриманих знань під час практичної діяльності і стимулюють поглиблення теоретичних знань та удосконалення практичних умінь та навичок [56].

Основними вимогами до застосування методу проекту у навчальному процесі є:

- визначення проблемного завдання (ситуації), вирішення якого потребує критичного та всебічного аналізу у процесі його дослідження;

теоретична, практична, пізнавальна значущість проекту; організація дослідницької роботи студентів (індивідуальна, парна, групова);

- формування змістової частини проекту із фіксацією поетапних результатів; вибір методів дослідження;
- збір, систематизація, аналіз інформації;
- обговорення результатів роботи (презентація, публікація, веб-сторінка, тощо);
- оформлення та презентація результатів;
- оцінювання проекту;
- висновки, визначення перспективних напрямів подальшого дослідження.

Отже, метод проектів – це особлива форма взаємодії викладача та студента, спрямована на вирішення конкретної наукової проблеми або ситуації, що передбачає створення матеріального чи духовного продукту з метою формування у студентів проектної культури, професійних компетентностей, творчих навичок та умінь, стимулює розвиток самостійного конструювання свої знань, орієнтуватися в інформаційному просторі, критично мислити. Враховуючи переваги методу проектів, можемо припустити, що його використання у процесі навчання позитивно вплине на формування професійної культури в майбутніх фахівців

Висновки до розділу 1

Під час нашого дослідження ми приділили велику увагу першому етапу, а саме теоретичній або пошуковій частині обробки наукових доробків науковців в різних галузях. Під час цього ми присвятили багато уваги вивченню і дослідженню нормативно-правових документів, що стосуються впровадження освітнього процесу в ЗВО. Для більш глибокого розуміння понять, що нами вивчалися, ми проаналізували вітчизняну та зарубіжну психологічної та педагогічну наукову літературу. Це дало нам можливість визначити об'єкт, предмет, мету, завдання та висунути гіпотезу нашого дослідження, розробити інструменти для дослідження активізації пізнавальної діяльності студентів в умовах змішаної форми навчання.

Завдяки теоретичному аналізу ми прийшли до висновку, що проблема змішаного навчання та його вплив на пізнавальну активність студентів наразі

є досить актуальною і багато провідних вчених сьогодення займають вивчення цього явища і його впливу на якість надання освітніх послуг.

Провівши ретельний аналіз наукової літератури, ми прийшли до такого розуміння поняття «пізнавальна діяльність студента», який передбачає свідоме та цілеспрямоване виявлення активності студента, що є спрямованою на пізнання навчального матеріалу та наукової інформації, що здійснюється упродовж усього процесу навчання, у всіх видах навчальної діяльності і соціальних взаємостосунків. Ми визначили, що дане явище містить у своїй структурі декілька компонентів, зокрема це мотиваційно-вольовий, процесуально-операційний і результативний компоненти.

Проведене нами теоретичне досліджень сучасних наукових напрацював педагогів та психологів виявило, що пізнавальна діяльність студентів є досить особливою та продуктивною. Це пояснюється тим, що впродовж свого навчання в університеті, розвиток особистості характеризується досягненням найвищих, «пікових» результатів роботи всіх психічних процесів, які є наслідком накопичення та розвитку на всіх попередніх етапах біологічного, психологічного, соціального розвитку. Також студентський віку, можемо охарактеризувати активним вдосконаленням процесу оволодіння складними інтелектуальними операціями аналізу та синтезу отриманої інформації під час навчального процесу, його теоретичним узагальненням та систематизацією.

Особливо важливо стимулювати активну пізнавальну діяльність студентів в сучасних умовах впровадження освітнього процесу. Змішане навчання, як одна з форм навчання, наразі найчастіше використовується українськими ЗВО, адже має безліч переваг і стимулює активну взаємодію студентів з викладачами і одногрупниками, сприяє раціональному використанню часу та привчає студентів до самоорганізації та самодисципліни, призводить до індивідуалізації навчального процесу.

Під час теоретичного аналізу наукових джерел було визначено, що метод проекту підтримує багато дидактичних принципів, що сприяє

пізнавальній активності студентів під час виконання даного виду завдання. Крім того він стимулює активний розвиток комунікативних здібностей, та вміння застосовувати вербальну і невербальну комунікацію під час представлення проекту та його захисту. Групові та парні проекти привчають студентів до співпраці і до дотримання групових правил

Ми прийшли до висновку, що основне завдання навчання в закладі вищої освіти полягає в тому, аби розвинути критичність та творчість мислення студентів, стимулювати їх до постійного саморозвитку та саморефлексії, та активізувати пізнавальну діяльність. Була висловлена гіпотеза, що при використанні педагогами наочності, інтерактивних форм навчання та активного методу пізнавальна діяльність студентів в умовах змішаного навчання підвищується.

РОЗДІЛ 2 ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ АКТИВІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТА В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ

2.1. Обґрунтування та план дослідження

В ході даної роботи ми досліджували такий психологічний феномен як пізнавальна діяльність студентів використовуючи педагогічне бачення активізації даного процесу під час змішаного навчання. В ході теоретичного вивчення поняття, ми прийшли до розуміння того, що він є досить об'ємним та багатограним і, не зважаючи на постійний інтерес до нього, досі залишаються деякі аспекти, що до активізації пізнавальної діяльності студентів, які ще не було досліджено в українській сучасній педагогіці.

Дане дослідження допоможе краще розібратися з факторами, що впливають на пізнавальну діяльність та визначити за допомогою яких шляхів, методів та засобів, ми можемо сприяти активізації даного виду діяльності в ході освітнього процесу

Теоретична частина нашого дослідження ґрунтувалася на працях вчених, що займаються розробкою проблеми активізації пізнавальної діяльності студентів, зокрема це Абульханова, А. Дьомін, Д. Богоявленська, О. Киричук, Г. Костюк, А. Крупнов, О. Леонтьєв, Л. Лісіна, А. Маркова, О. Матюшкін, С. Рубінштейн, О. Савченко, Б. Теплов, І. Якиманська.

Теоретичні концепції щодо розуміння сутності змішаного навчання, на яких ми ґрунтували наше дослідження, було висунуто таким вченими як: В. В. Баркасі, К. Л. Бугайчук, Т. С. Шроль, О. В. Коротун, Н. Ю. Борейко, Г. Харпер, І. П. Фітковської, Л. Уоллес, Д. Кембер, Л. Л. Азаренкова, І. Г. Купновицької, В. І. Клименко та інші.

Теоретичне вивчення даного поняття через призму сучасності допоможе нам як найефективніше використовувати всі отримані знання під час проведення і на основі отриманих результатів сформулювати рекомендації і відкрити нові напрямки дослідження та проблемні запитання.

Об'єктом нашого дослідження виступає процес пізнавальної діяльності студента в освітньому процесі ЗВО, а предметом нашого дослідження є активізація пізнавальної діяльності студента в умовах змішаної форми навчання.

Мета нашого дослідження полягає у тому, щоб вивчити особливості пізнавальної діяльності студентів. Визначити засоби і методи активізації пізнавальної діяльності студентів в умовах змішаного навчання.

Основна гіпотеза нашого дослідження – При використанні педагогами наочності, інтерактивних форм навчання та активного методу пізнавальна діяльність студентів в умовах змішаного навчання підвищується.

У дослідженні брали участь 30 людей, які проходили методики за допомогою інтернет ресурсу Googl. Учасники експерименту, що проводиться

- чоловіки і жінки у віці від 18 до 26 років. Зокрема це студенти різних Київських вузів. Даний віковий діапазон відповідає віковому періоду юності, під час якого респонденти проживають час студентства. В цьому віці особистість, активно включається в соціальні відносини, прагне до активного навчання, самостійної роботи та використовує максимум своїх ресурсів для розвитку.

Опитування проводилася в індивідуальному варіанті. Список респондентів, що беруть участь в дослідженні наведені в Додатку . Відповідно до списку учасників дослідження присвоєно порядкові номери для позначення результатів отриманих під час проходження опитування для збереження конфіденційності.

Етапи проведення дослідження

1.Теоретичний аналіз. Ми обрали тему, що нас цікавить і почали активно досліджувати літературу, щоб поглибити свої знання у той галузі, де ми проводимо дослідження.

2.Визначення структурних елементів. Ми обрали структурні елементи нашого дослідження після опрацювання літератури

3.Створення опитувальника для проведення дослідження. Ми обрали ключові запитання та на їх основі створили опитувальник для отримання статистичної інформації

4.Проведення дослідження. Дослідження проводився у два етапи, спочатку ми провели опитування, під час якого досліджували поняття пізнавальної активності та методи і засоби її активізації, після чого була проведена друга частина опитування з використанням методики для дослідження рівня пізнавальної активності.

5.Кількісний аналіз результатів. Після отримання результатів ми опрацьовували їх за допомогою математично-статистичного аналізу.

7.Інтерпретація результатів та написання висновків. Після опрацювання отриманих результатів ми проінтерпретували їх, зокрема за

допомогою пояснення у самій методиці. Після інтерпретації результатів ми склали висновки базуючись на отриманих даних та склали рекомендації.

Досліджуванним пропонувалося спочатку пройти опитувальник, який був складений з метою виявлення методів та засобів навчання, які на думку самих студентів, активізують їхню пізнавальну діяльність під час змішаної форми навчання. Також нам було важливо зрозуміти, що студенти розуміють під цим поняттям. Далі ми використали адаптації методики О.В. Єгорової, що направлена на визначення рівня пізнавальної активності. Після цього проводилось опитування стосовно відношення студентів до використання методу проектів, як одного з ефективних засобів активізації пізнавальної діяльності студентів в умовах змішаного навчання.

Перед початком тестування респонденти отримали бланки відповідей, на яких вони фіксували відомості про себе, а саме свою електронну пошту, місце навчання та курс. Після цього вони отримували завдання і знайомилися з інструкцією щодо проходження опитувальника. Після надання інструкцій, дослідник переконувався, що інструкція була зрозуміла і сприйнята. По закінченні інструкції відводиться час для відповідей на запитання. Для проходження опитувальника обмеження у часі не висувалися.

Основним мотивом для проходження опитувальника, на нашу думку, було бажання покращити освітній процес, зробити його більш цікавим та практичним, що гарантувало ентузіазм до процедури дослідження, і щирість у відповідях.

2.2. Інтерпретація та аналіз отриманих результатів досліджень

Обробка даних проводилася шляхом аналізу бланків відповідей та обчислення їх коефіцієнтів за допомогою ключів методик. В результаті дослідження були отримані дані, що представлені в таблицях та діаграмах. Аналіз результатів дослідження особливостей впливу змішаного навчання на активізацію пізнавальної діяльності у студентів віці проводився шляхом

методологічної обробки даних, систематизації отриманого матеріалу та розрахунків і переведення даних для спрощення інтерпретації у таблиці з відсотковим порівнянням.

У дослідженні взяли участь 30 осіб, які проходили опитування за допомогою інтернет ресурсу Googl. Учасники дослідження, що проводиться - чоловіки і жінки у віці від 18 до 26 років. Зокрема це студенти різних Київських вузів. Даний віковий діапазон відповідає віковому періоду юності, під час якого респонденти проживають час студентства. В цьому віці особистість, активно включається в соціальні відносини, прагне до активного навчання, самостійної роботи та використовує максимум своїх ресурсів для розвитку.

Нами було визначено, що більшість опитуваних нами студентів під поняттям «змішане навчання» розуміють «поєднання онлайн навчання, традиційного та самостійного навчання» (36,7% від загальної кількості опитуваних). Також часто серед студентів зустрічається відповідь «це методика формальної освіти, згідно з якою студент засвоює одну частину матеріалу онлайн, частково самостійно керуючи своїм часом, місцем, шляхом і темпом навчання, а іншу частину матеріалу вивчає у аудиторії» (35 % від загальної кількості опитуваних). Ми можемо припустити, що для більшості студентів змішане навчання висвітлюється, як поєднання онлайн і офлайн навчання і в залежності від університету, воно може варіюватися згідно до вимог освітнього процесу і потреб учасників навчального процесу.

Цікавим є те, що більшість рецензентів зазначили, що на сьогодні для них найкраща форма навчання в ЗВО- це змішане навчання (46% від загальної кількості опитуваних). Це можна пояснити тим, що для більшості студентів це зручний формат навчання, адже він дозволяє зберегти соціальну взаємодію між студентами і викладачами під час семінарських і практичних занять, проте є можливість відвідувати більшу кількість лекцій, які проходять дистанційно. Також велика кількість опитуваних, зокрема 40% зазначили, що якщо б у них був вибір форми навчання, вони б обрали дистанційну форму

навчання. Ми можемо припустити, що це пов'язано з тим, що така форма навчання дає можливість студенту знаходитися в різних місцях і не бути прив'язним до місцезнаходження навчального закладу та індивідуалізувати свій план навчання.

Також нам було цікаво, які переваги змішаної форми навчання визначають студенти для себе. Можемо зазначити, що найчастіше ми зустрічали такі відповіді: « можливість витратити менше часу на дорогу» - 17 студентів з 30 та « можливість навчатися у будь-якому місці»- 15 студентів з 30. Ми можемо припустити, що це пов'язано з тим, що більшість студентів, які були нами опитані, проживають і навчаються в місті Києві, де дорога до ЗВО може зайняти у студента більше двох годин і припасти на час пік, що не є досить комфортним. Для кращого розуміння статистики наданих відповідей, стосовно переваг змішаної форми навчання, ми представимо їх у вигляді таблиці 2.1

Таблиця 2.1

Переваги змішаної форми навчання

Переваги	Кількість осіб у вибірці, що обрали даний критерій	Відсотковий показник частоти зустрічі відповіді
Можливість витратити менше часу на дорогу	17	56,7%
Можливість навчатися у будь-якому місці	15	50%
Можливість самостійно опрацьовувати частину матеріалу	7	23,3%

Індивідуалізація темпу навчання	10	33,3%
Активне використання інтерактивних технологій	11	36,7%
Можливість оперативно знаходити інформацію при виникненні проблемних питань	11	36,7%
Можливість залучення більшої кількості студентів до навчання	13	43,3%
Не потрібно використовувати друковані підручники	11	36,3%
Можливість працювати	1	3,3%

Для порівняння ми також опитали студентів стосовно недоліків змішаної форми навчання. Відповідь яка зустрічалась найчастіше серед опитуваних: «відсутність постійного очного контакту між студентом та викладачем», зокрема на це вказало 15 студентів. Ми можемо припустити, що це пов'язано з тим, що студенти не можуть повноцінно комунікувати з викладачем і задавати йому питання, не перебиваючи його чи інших студентів та спілкуватися з ним після або до лекційних занять, якщо така потреба виникла під час проведення пари. Ми представимо результати опитування, щодо недоліків змішаного навчання у таблиці 2.2

Таблиця 2.2

Переваги змішаної форми навчання

Недоліки	Кількість осіб у вибірці, що обрали даний	Відсотковий показник частоти
----------	---	------------------------------

	критерій	зустрічі відповіді
Відсутність постійного очного контакту між студентом та викладачем	15	50%
Погіршується контроль за академічною чесністю	13	43,3%
Необідність постійного самоконтролю	13	43,3%
Відсутність належного технічного забезпечення у деяких студентів та викладачів, що створює нерівні можливості	14	46,7%
Відсутність постійної соціальної взаємодії	12	40%
Постійна потреба в підвищенні порогу цифрової грамотності для використання новітніх інформаційних технологій	5	16,7%
Постійне використання цифрових засобів навчання погіршує зір	6	20%

Отже ми бачимо, основні недоліки пов'язані з відсутністю соціальної взаємодії та проблемами, які виникають під час постійної потреби використовувати інноваційні методи та технології.

У зв'язку з тим, що така форма навчання була вперше запроваджена в такій кількості у українських ЗВО, нам було цікаво почути думки студентів, стосовно того, які з тенденцій розвитку цього виду навчання вони простежували у їхньому закладі освіти. Результати опитування наведені таблиці 2.3

Таблиця 2.3

Тенденції розвитку змішаної форми навчання в українських ЗВО

Тенденції розвитку	Кількість осіб у вибірці, що обрали даний	Відсотковий показник частоти
--------------------	---	------------------------------

	критерій	зустрічі відповіді
Розвиток мобільності студентів	14	46,7%
Посилення орієнтації викладання на студента	5	16,7%
Збільшення кількості студентів, залучених до цього виду навчання	9	30%
Розширення можливостей взаємодії викладача і студента у віртуальному середовищі	14	46,7%
Збільшення автономності студентів за рахунок самостійної роботи з великою кількістю баз даних, які пропонуються в Інтернеті	11	36,7%
Персоналізація навчання	9	30%
Продуктивна гейміфікація	7	23,3%
Широке розповсюдження доступу до мобільних пристроїв, які реалізують змішане навчання	8	26,7%

Ми можемо зазначити, що основні тенденції розвитку стосувалися мобільності студентів та розширення можливостей взаємодії між учасниками освітнього процесу за рахунок використання новітніх технологій. Це, на нашу думку, пов'язано з тим, що така форма навчання дає можливість залучати іноземних та вітчизняних експертів, як лекторів і експертів, та розширювати кількість студентів, що можуть навчатися не на одній спеціальності і не в одному університеті одночасно, незважаючи на місце розташування ЗВО.

Для подальшого опитування і аналізу нам було необхідно зрозуміти, як наші студенти, що брали участь в опитуванні розуміють поняття «пізнавальна діяльність». Для більш наочного споглядання ми створили секторну діаграму, дані якої представлені на рис. 2.1

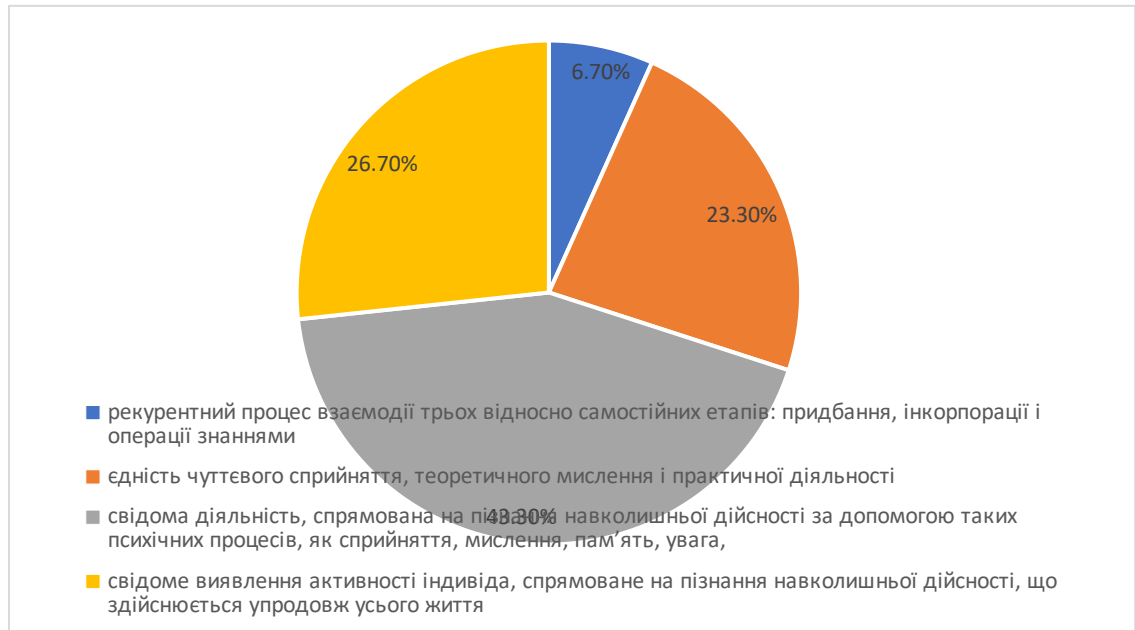

Рис. 2.1 Визначення поняття «пізнавальна діяльність»

Ми можемо побачити, що для більшості студентів поняття «пізнавальна діяльність» - це в свідомо діяльність, яка є спрямована на пізнання навколишньої дійсності за допомогою всіх психічних процесів. Це в першу чергу можна пояснити тим, що таке визначення є відносно простим та зрозумілим, для більшості студентів, адже поглиблене і точно може надати лише студент, що має відповідну спеціальність, наприклад психолог чи біолог.

Нами було визначено, що серед факторів, які найбільше впливають на активність пізнавальної діяльності студентів, найчастіше зустрічається ставлення студента до процесу навчання (22 студенти з 30 обрали дану відповідь) та пізнавальні інтереси студента, пізнавальні потреби, пізнавальні установки (16 студентів з 30 опитуваних). Найрідше зустрічався через опитуваних фактор «самостійність студента в розв'язанні навчально-пізнавальних завдань», зокрема його обрало 9 студентів.

Серед компонентів пізнавальної діяльності, які на думку студентів, мають найбільше значення для успішного навчання, найчастіше були обрані мотиваційний та інтелектуальний компоненти. Ми може припустити, що це пов'язано з тим, що мотивація займає чільне місце серед факторів успішного навчання, адже це дає внутрішню силу студенту навчатися і постійно розвиватися. Що до інтелектуального компоненту, ми можемо зазначити, що він в значній мірі корелює з показником успішності навчання. Для більш наочного представлення, ми використаємо стовпчикову діаграму, що представлена на рисунку 3.2

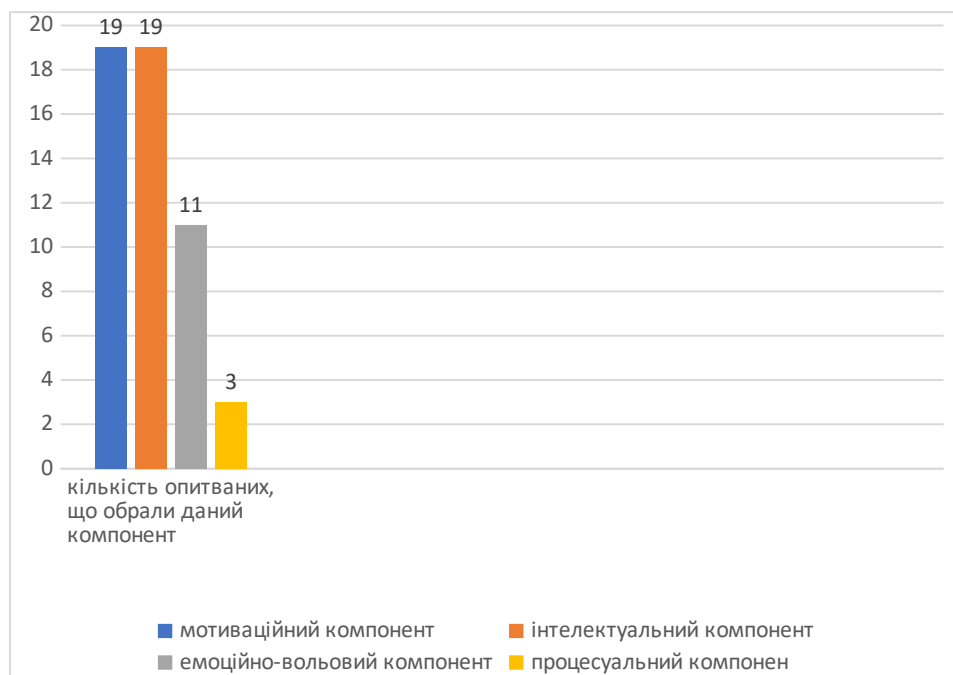

Рис.2.2 компоненти пізнавальної діяльності

Що до мотивів, які стимулюють і впливають на пізнавальну діяльність, нами було визначено, що більшість опитуваних вважають, що внутрішній мотив (виражає захопленість завданням самим по собі, ті аспекти, які надають виконанню завдання привабливість) має найбільше значення. За результатами нашого дослідження, мотив змагання (перевищення рівня результатів інших суб'єктів) має найменший вплив на пізнавальну діяльність і її активність.

Ми отримали результати, що свідчать про те, що на думку студентів їх пізнавальна активність найбільше стимулюється дослідницькою діяльністю (17 студентів з 30 обрали саме цей вид діяльності), найменше пізнавальна діяльність активізується від навчальної діяльності (8 студентів з 30 обрали цей вид діяльності).

Що до методів навчання, які стимулюють пізнавальну діяльність студентів, ми отримали результати, що свідчать про те, що частково пошуковий або евристичний метод є найбільш ефективним (30%). Для більш наочного споглядання ми створили секторну діаграму, дані якої представлені на рис. 2.3

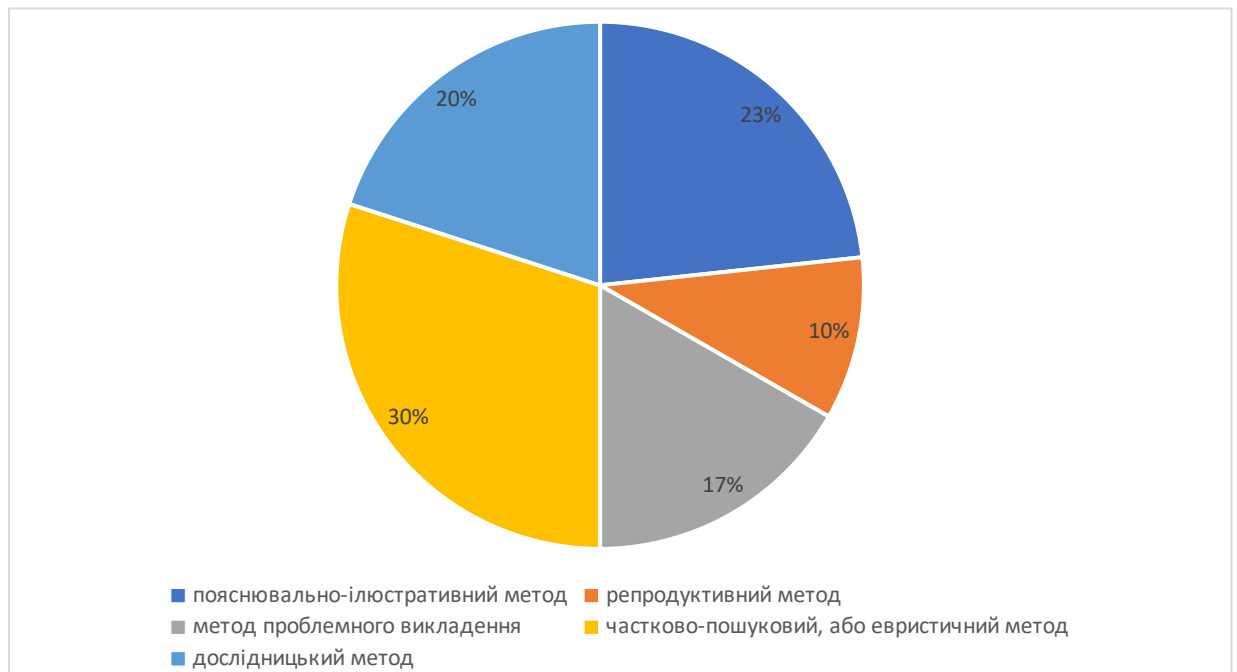

Рис. 2.3 вплив методу навчання на активізацію пізнавальної діяльності

Також ми визначили, що всі студенти які проходили опитування зазначили, що методи інтерактивного навчання активізують пізнавальну активність студентів. Це можна пояснити тим, що дані методи включають в себе стимуляцію багатьох психічних процесів, робить навчання цікавим і дослідницьким, дозволяє залучати всіх учасників навчального процесу до активної співпраці та прибирає авторитарний стиль викладання.

Ми отримали досить цікаві результати стосовно методів інтерактивного навчання, які на думку студентів, найбільше активізують пізнавальну діяльність студентів. Ми прийшли до висновку, що студенти надають перевагу такому методу, як дискусія (його обрали 22 з 30 студентів, 73,3%). Також досить цікавим для студентів є метод аналізу ситуацій, зокрема обговорення реальних життєвих подій (17 з 30 студентів обрали, 56,7%). Отримані результати бути представлені у таблиці 2.4

Таблиця 2.4

Методи інтерактивного навчання

Методи	Кількість людей у вибірці, що обрали даний критерій	Відсотковий показник частоти зустрічі відповіді
Відпрацювання навичок	11	36,7%
Робота у групах	11	36,7%
Інтерактивні презентації	9	30%
Дискусії	22	73,3%
Аналіз історій і ситуацій	17	56,7%
Мозкові штурми	14	46,7%
Рольові ігри	11	33,7%

З отриманих результатів ми можемо спостерігати, що загалом методи інтерактивного навчання є досить популярними серед студентів. Особливо

варто приділити увагу мозковому штурму, адже зараз його стали використовувати викладачі при проведенні навчальних та практичних занять. Зокрема студенти, що були опитані, зазначають, що він стимулює відхід від стереотипних уявлень і стандартних схем викладання та навчання при цьому залучаючи до навчання велику частину навчальної групи і активізує їхнє творче мислення і уяву.

Серед переваг системи інтерактивного навчання, що пливають на активізацію пізнавальної діяльності, на думку опитаних студентів, домінує потреба в постійному аналізі отриманої навчальної інформації, тим самим це розвиває уміння аналізувати навчальну інформацію, творчо підходити до засвоєння навчального матеріалу (так вважає 63,3% опитуваних). Також однією з значних переваг виступає використання науково-дослідницьких навичок під час навчальних занять, що стимулює їх засвоєння і розвиток (так вважає 56,7% опитуваних).

Що стосується впливу семінарського заняття на активізацію пізнавальної діяльності студентів, то ми отримали результати, які свідчать, що семінар-дискусія найкраще виконує дану функцію, зокрема так вважають 63,3 % опитуваних. Для більш наочного представлення, ми використаємо стовпчикову діаграму, що представлена на рис. 2.4

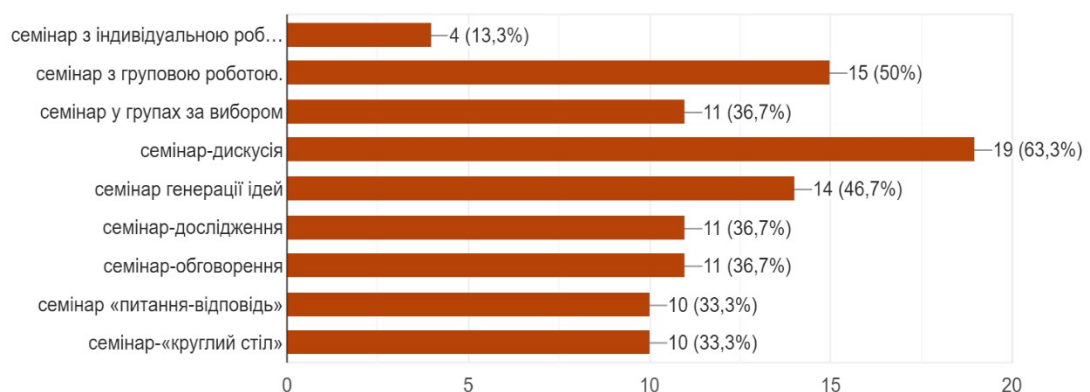

Рис.2.4 Види семінарських занять

Отримані результати свідчать про те, що на думку студентів семінари з груповою роботою та семінари генерації нових ідей позитивно впливають на активізацію пізнавальної діяльності в умовах змішаного навчання. Ми можемо припустити, що це пов'язано з тим, що такі семінари стимулюють розвиток групової динаміки, дозволяють розвивати навички співпраці та комунікації, покращують засвоєння нового досвіду та систематизацію його, дозволяють творчо та креативно мислити.

Отримані результати в ході дослідження, показують, що більшість студентів вважають, що мозковий штурм є одним з методів інтерактивного навчання, що найбільше стимулює пізнавальну активність в умовах змішаного навчання, зокрема таку думку висловили 63,3% опитаних. На противагу цьому можемо висунути твердження, що такий метод, як самооцінка, коли студенти класифікують позитивне й негативне у проведенні заняття самостійно, було віднесено до найменш стимулюючих пізнавальну активність, зокрема його обрали лише 6,7% опитаних нами студентів.

В ході проведення дослідження, ми отримали результати, що свідчать про, що більшість студентів, а саме 97% з вибірки, вважають, що на пізнавальну активність впливає особистісне ставлення до педагога.

Також нами було проведене опитування, стосовно критеріїв, за допомогою яких, можна оцінити пізнавальну активність студентів під час навчання в умовах змішаного навчання. Ми отримали наступні результати, що представлені у вигляді діаграми на рис. 2.5

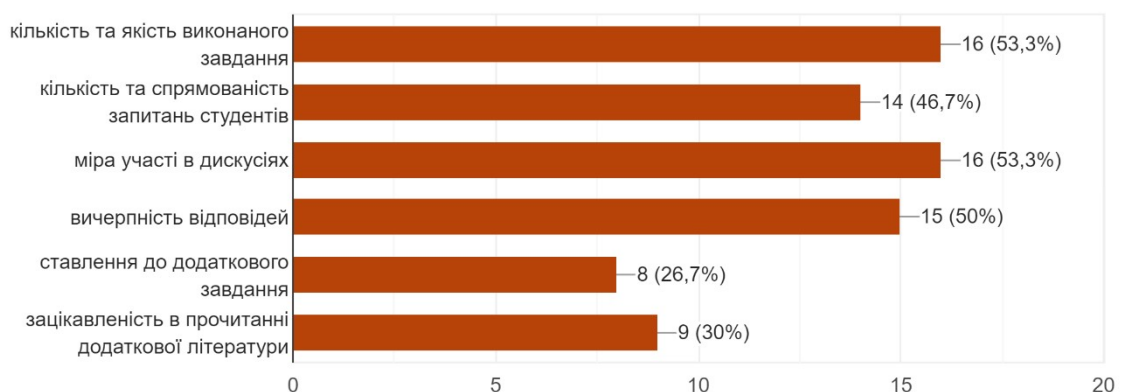

Рис. 2.5 Критерії оцінки пізнавальної діяльності

Отримані результати свідчать про те, що найбільше студенти орієнтуються на такі критерії, як міра участі в дискусії та кількість і якість виконаного завдання. Ми можемо припустити, що це пов'язано з тим, що участь в науковій дискусії потребує попередньо отриманих знань з предмету, активного залучення всіх наукових знань, що були набуті під час вивчення наукової дисципліни та самостійно отриманих різними шляхами. Також участь в дискусії показує нам, що студент зацікавлений в предметі обговорення і для конструктивного діалогу і суперечки, йому потрібно уважно слухати і аналізувати думки інших учасників, а це в свою чергу, як найкраще активізує пізнавальну діяльність. Також коли ми спостерігаємо активізацію пізнавальної діяльності студента, можемо припустити, що йому буде цікаво виконувати завдання і він зможе завдяки їм примножити свої знання, а отже показник якості і кількості завдання свідчить про активну пізнавальну діяльність в умовах змішаного навчання. Можемо спостерігати, що лише 26,7% від загальної кількості опитуваних, зазначили, що критерієм виступає ставлення до додаткового завдання. Ми можемо припустити, що студенти мають велику кількість навчального навантаження для якого потрібно виділити велику кількість часу, а отже ставлення до додаткових завдань скоріш за все буде негативним і не буде викликати інтерес, і відповідно активізацію пізнавальної діяльності.

Стосовного того, чи впливає педагогічна майстрність викладача на його здатність активізувати пізнавальну діяльність студентів, можемо говорити про те, що всі опитуванні нами студенти вважають, що так. Такий самий результат ми отримали, що до того, чи залежить рівень професійної підготовки студента від активізації пізнавальної діяльності під час всього освітнього процесу. Виходячи з даних результатів, ми можемо говорити про те наскільки важливо робити акцент під час проведення навчальних і практичних занять на активізації пізнавальної діяльності студентів, особливо в умовах змішаного навчання, коли лекційні заняття проводяться з

використання дистанційних технологій і потребують максимум залучення викладача і студента.

Отримані нами результати свідчать про те, що в умовах змішаного навчання, а саме під час проведення лекцій онлайн існує декілька способів, що найкраще стимулюють пізнавальну активність студентів. Результати представлені в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

Способи активізації пізнавальної діяльності

Способи	Кількість осіб у вибірці, що обрали даний критерій	Відсотковий показник частоти зустрічі відповіді
Постановка риторичних запитань	6	20%
Висвітлення проблемних питань	18	60%
Використання запитувальної інтонації	12	40%
Різке закінчення лекції	4	13,3%
Розрядка і використання паузи	6	20%
Підняття дискусійних питань	19	63,3%
Використання запитувальної інтонації	12	40%
Використання заздалегідь підготованих помилок	12	40%

Проаналізувавши результати, можемо припустити, що підняття дискусійних питань, є одним з найефективніших способів активізації пізнавальної діяльності в умовах змішаної форми навчання. Це відповідає тим результатам, що ми отримали раніше. Також студентам активізуються, коли викладач висвітлює проблемні питання під час лекції, а отже дає студентам можливість самостійно проаналізувати і долучитися до проведення лекції у формі діалогу. Найменше відповідей отримав спосіб різкого закінчення лекції, ми можемо припустити, що це пов'язано з тим, що студентам не до вподоби коли лекція не має логічного завершення і вони не отримали повної інформації, хоча деяких студентів це може зацікавити самостійно отримати інформації, а відповідно активізувати пізнавальну діяльність, проте більш студентів просто залишаться незадоволеними і це може вплинути в подальшому на їх ставлення до предмету.

Щодо факторів, які на думку опитуваних, сприяють активізації пізнавальної діяльності, ми отримали наступні результати, що представлені на рис. 2.6.

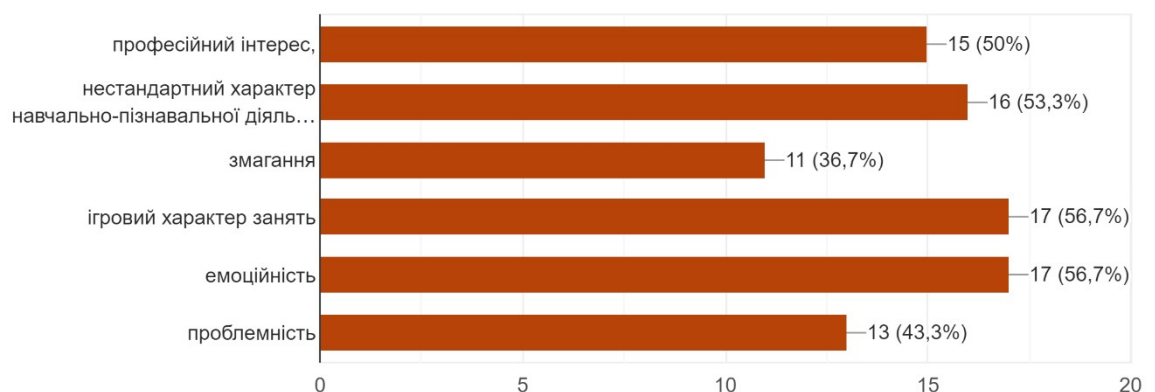

Рис. 2.6 Фактори активізації пізнавальної діяльності

Ми можемо спостерігати, що під час змішаного навчання студенти проявляють найбільше пізнавальну активність в тому випадку, коли викладач емоційно забарвлює навчальний процес та використовує ігровий характер занять. Це може бути спричинене тим, що емоційно забарвлена інформація краще сприймається і запам'ятовується. Ігровий характер робить заняття не нудними, зацікавлює студентів, спричиняє активне залучення всіх учасників

навчальної групи, включає всі психічні процеси. Щодо змагання, як фактор активізації пізнавальної діяльності в умовах змішаної форми навчання, воно найменше впливає на активізацію, зокрема так вважають 36,7%.

Що до чинників, які впливають на пізнавальну активність студентів, то отримані результати свідчать, що емоційний стан студента, його самопочуття і стиль викладання тісно пов'язані з активізацією пізнавальної діяльності студентів у умовах змішаної форми навчання. Для більш детального аналізу результатів, вони представлені в таблиці 2.6

Таблиця 2.6

Чинники активізації пізнавальної діяльності

Чинники	Кількість людей у вибірці, що обрали даний критерій	Відсотковий показник частоти зустрічі відповіді
Засоби навчання	17	56,7%
Форм навчання	10	33,3%
Фізичний стан студента	13	43,3%
Емоційний стан студента	19	63,3%
Погодні умови	11	36,7%
Стиль викладання	20	66,7%
Методи навчання	13	43,3%

Отримані результати свідчать про, що як і зовнішні так і внутрішні фактори впливають на активізацію пізнавальної діяльності студентів в умовах змішаної форми навчання. Ми можемо припустити, що досить високі

показник частоти вибору стилю викладання, пов'язані з тим, що студенту досить важливо те, як предмет буде поданий викладачем і який стиль спілкування простежується у розмовах з ним. Тобто якщо педагогом буде використовуватися демократичний, що характеризується залученням студентів до обговорення і підготовки рішень по основних напрямках діяльності групи, то відповідно і зацікавленість студентів і їх пізнавальна активність буде вищою. Стосовно емоційного стану студентів, то тут можна припустити, що внутрішній стан має досить велике значення, адже особливо, якщо студент не вміє гарно контролювати свої емоції, то зазвичай поганий настрій негативно впливає на якість засвоєння інформації і на активність студента під час навчальних занять. Позитивні емоції сприяють активізації пізнавальних процесів, розвивають евристичне мислення, схиляють студентів до гармонійної співпраці. У той час, як негативний афект викликає оборонну реакцію, блокуючи адекватне сприйняття інформації. Також варто зауважити, що засоби навчання також мають великий вплив на пізнавальну активність студентів. Тобто якщо викладач правильно та доцільно обрав засоби навчання, то відповідно і студенту цікаво ними користуватися і він буде більш зацікавлений в отриманні нових знань. Варто відмітити, що погодні умови та форма навчання мають найменшу частоту вибору, це може свідчити про те, що не зважаючи на те чи лекція або семінар проходить з використанням дистанційних технологій чи в аудиторії, такі чинники, як методи та засоби навчання і ставлення студентів мають більший вплив. Тобто якщо студенту дійсно цікаво досліджувати і вивчати даний навчальний предмет, форма навчання не має визначний вплив на активізацію пізнавальної діяльності.

Щодо методі інтерактивного навчання, що стимулюють пізнавальну активність, було отримано наступні результати, що представлені в таблиці 2.7.

Таблиця 2.7

Вплив інтерактивних методів навчання на пізнавальну діяльність

Інтерактивні методи	Кількість людей у вибірці, що обрали даний критерій	Відсотковий показник частоти зустрічі відповіді
Ажурна пилка	13	43,3%
Мозковий штурм	19	63,3%
Акваріум	16	63,3%
Інтерв'ю	8	26,7%
Мікрофон	18	60%
Самооцінка	2	6,7%

Ми можемо припустити, що досить висока частота вибору, таких методів, як «мозковий штурм» та «акваріум», пов'язані з тим, що вони досить добре розвивають креативне мислення, відносно прості в застосуванні і потребують постійного активного включення в процес, роздумів та аналізу отриманих результатів, активно залучаються всі психічні процеси, а це в свою чергу стимулює пізнавальну активність студентів.

Також нами було проведено тестування з метою вивчення рівня розвитку їхньої пізнавальної активності за допомогою модифікованого опитувальника Єгорової. Ми отримали наступні результати, які свідчать що лише у 8,7 % було виявлено високий рівень розвитку пізнавальної активності, 20,5 % мали достатнім рівнем і відповідно більша кількість студентів, а саме 70,8 % мали показали середнього рівня розвитку пізнавальної активності.

Нами було визначено, що більшість студентів (73,3%) для задоволення свого пізнавального інтересу, який виникає в процесі навчання,

послугуються мережею Інтернет і лише невеликий відсоток з опитаних зазначає, що користується підручником. Отримані результати свідчать, що коли студент стикається з труднощами, що виникають під час виконання самостійної він зазвичай звертається до викладача за допомогою (76,7%). Також було виявлено, що більшість студентів відчують небажання роботи самостійну роботу у разі, коли предмет не викликає зацікавленості. Ми визначили, що більшість опитаних студентів, у разі потреби перевірити свої знання (53,4%) обирають метод самоконтролю, або просять товариша допомогти (46,6%).

Отримані результати свідчать, що при виникненні труднощів 60% студентів, зазвичай, намагаються виконати завдання, навіть якщо воно займає багато часу, 53 % студентів звертаються за допомогою до викладача. Також результати опитування показують, що студенти найчастіше під час виконання самостійних навчальних завдань використовують готові матеріалами з мережі Інтернету. Результати опитування можуть в подальшому бути використаними при удосконаленні проведення навчальних занять і підготовці завдань для самостійної роботи студентів.

Також в ході теоретичного аналізу поняття, що нами вивчається ми наштовхнулися на твердження, що метод проекту є одним з найефективніших при активізації пізнавальної діяльності студентів. Тому ми вирішили провести опитування відносного того, як студенти ставляться до такого виду педагогічної технології.

Більшість студентів зазначає (82,8%), що їм подобається такий вид контролю їхніх знань і, як би був вибір, то 86,8% студентів обрали б його на противагу написанню письмового екзамену. Це можна пояснити тим, що більшість рецензентів вважає (90% від загальної кількості опитаних), що під час виконання проекту вони більше поглиблюють свої знання в навчальній дисципліні і в конкретній темі і це в свою чергу дає можливість більш структуровано запам'ятати навчальний матеріал (86,2 % має таку думку). Наші результати опитування свідчать про те, що 89% студентів вважають, що

виконання проекту досить добре активізує їхню пізнавальну діяльність в умовах змішаного навчання.

Також нам відомо, що існує декілька видів проектів, тому ми зацікавилися, який з них найбільше подобається студентам. Отримані результати представлені у вигляді діаграми на рис.2.7

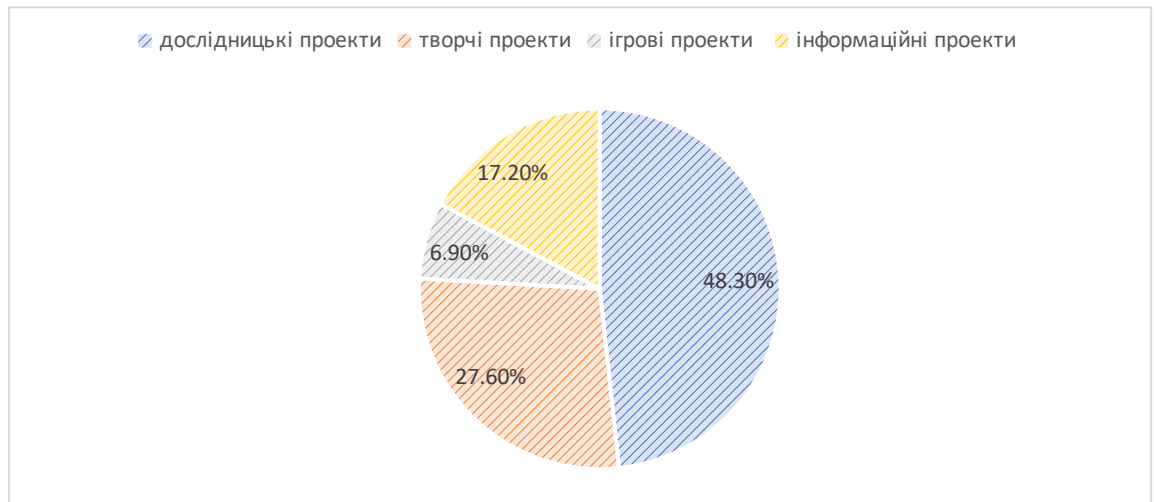

Рис. 2.7 Види проектних робіт

Ми можемо припустити, що такі результати пов'язані з тим, що дослідницькі проекти дозволяють проявляти безпосередньо творчість студента, та дає можливість розкрити весь свій науковий потенціал. Так як дослідницькі проекти, зазвичай, розробляються та здійснюються за відповідністю до реального наукового дослідження, це позитивно впливає на розвиток наукового мислення студента і дає відчуття, що він виконує щось нове та індивідуальне.

Отримані результати свідчать, що більшість студентів, а саме 75,9%, вважають, що використання методу проектів під час змішаної форми навчання стимулює інтерес до науково-дослідницької діяльності в подальшому. А як нами вже було визначено раніше, саме під час науково-дослідницької діяльності у студентів як найкраще активізується пізнавальна діяльність.

2.3 Методичні рекомендації щодо активізації пізнавальної діяльності студентів в умовах змішаного навчання

На основі проведеного теоретичного аналізу літератури та наукових публікацій і у відповідності до отриманих результатів, ми створили методичні рекомендації, які допоможуть активізувати пізнавальну діяльність студентів в умовах змішаного навчання у ЗВО.

Загалом ми можемо поділити на декілька етапів процес активізації пізнавальної діяльності студентів, що здійснює педагог під час проведення навчального курсу. Перший етап роботи буде характеризуватися тим, що викладач має приділити увагу і направити зусилля на створення позитивно відношення студента до предмету, емоційно забарвити проведення навчальних занять, щоб вони краще запам'ятовувалися студентам. Важливо сформувати позитивне ставлення до себе, зокрема як до професіонала, викладача та наставника в подальшому. На другому етапі, свої зусилля педагог спрямовує на створення таких умов навчання, які б сприяли розвитку та активізації пошуковій та систематичній пізнавальній діяльності студентів. Проте тут варто зауважити, що педагог має бути досить обережним з тим, щоб забезпечуючи рівноправні умови для самооцінки студентів, що до якості знань, тобто демократію варто поєднувати з систематичним контролем знань і формувати самокритичність студентів та сприяти розвитку їх самодисципліни. Останній третій етап є результатом успішної роботи над попередніми завданнями, він характеризується тим, що викладач працює над створенням таких умови, які позитивно впливають та активізують самостійну пізнавальну роботи студентів під та індивідуальну творчу діяльності.

Важливим є розуміння того, що сучасні методи інтегративного навчання та їх вміле використання педагогом в залежності від навчальних завдань та цілей позитивно впливає на рівень пізнавальної активності студентів в умовах змішаного навчання в ЗВО. Це пов'язано з тим, що при

використанні таких методів ми підвищуємо кількість студентів, які беруть активну участь в колективній роботі, розвиваємо їхні комунікативні навички та стимулюємо активну роботу усіх психічних процесів.

Варто зазначити, що одним з головних напрямків для активізації пізнавальної діяльності є використання технічних засобів навчання, в тому числі під час проведення семінарів та практичних занять в аудиторіях. Використання таких засобів роботи навчально-методичний процес більш динамічним, творчим, насиченим та індивідуалізує характер навчання. Студенти краще сприймають та запам'ятовують інформацію, коли вона подається у вигляді відео та аудіо матеріалів, це можуть бути пісні, відео, презентації, ігри, фільми та ін.

Результати дослідження свідчать, що оптимальним методом який впливає на активізацію пізнавальної діяльності студентів в умовах змішаного навчання виступає дискусія. Це пов'язано з тим, що даний метод передбачає постійну взаємодію між учасниками групи, дає можливість обмінюватися думками й поглядами з приводу певної теми, що під час семінару в аудиторії, або лекції з використанням дистанційних технологій, дає можливість викладачу активізувати студентів та включити їх в активну роботу. Ми також можемо припустити, що позитивний вплив такого методу проявляється через розвиток мислення, на практиці допомагає студенту швидко та влучно формувати власні погляди й переконання в конструктивні аргументи, вчить дослухатися до думки інших і не сприймати її критично. Важливим є те, що дискусія розвиває також вміння аналізувати та осмислювати багато нової інформації, та швидко оперувати наявними знаннями за для підтвердження власних поглядів, а це як найкраще активізує пізнавальну діяльність і стає поштовхом до осмисленого навчання.

Також в ході теоретичного аналізу було виявлено, що активізація пізнавальної діяльності в умовах змішаного навчання досить добре досягається через підвищення рівня мотивації до навчання. Тому викладачам слід приділяти багато уваги саме розвитку зовнішньої мотивації студентів.

Маємо зауважити, що мотивацію ми маємо підтримувати постійно, зокрема за допомогою спеціальних методів та прийомів, що відповідають кожному етапу мотиваційного циклу у навчанні. Педагог може використовувати наступні методи та прийоми мотивації: комунікативна атака, подолання перешкод, доведення та переконання, навіювання, закріплення позитивного враження.

Для активізації пізнавальної діяльності студентів, педагогам слід звернути увагу на посилення новизни у викладанні матеріалу. Досить продуктивно буде використання сучасних фактів і відомостей, які можна було б порівняти з застарілими та не актуальними, як приклади, варто використовувати відкриття і досягнення сучасної науки, розповідати про експерименти, що пов'язані з темою, та надавати в рекомендаціях посилання на них. Також варто включати в навчальну інформацію факти та результати експериментів, що можуть здивувати студентів та дати їм привід задуматися над цим, ми маємо використовувати такі данні, які здатні привернути увагу, розбурхати уяву та за мотивувати студентів цікавитися наукою та інформацією, що виходить за межі навчальних програм.

Вже досить довгий час провідні педагоги звертають увагу на важливості використання отриманих знань на практиці. Особливо гостро ці проблема постає тоді, коли ми не можемо повноцінно проводити навчальні заняття зі студентами та підготувати їм відповідні бази практики через карантинні обмеження. Тому в умовах змішаного навчання педагогам слід приділити багато уваги саме практичній частині роботи студентів. Ми знаємо, що зацікавленість студентів в тих чи інших знаннях залежить від того, чи зможуть вони використати їх практично і це, в свою чергу, є один з основних стимулів активізації пізнавальної діяльності. Однією з форм проведення у закладі вищої освіти практичного заняття, яке б позитивно впливало на активізацію пізнавальної діяльності студентів в умовах змішаного навчання, може виступати гра. Хоча, гра не є завжди доцільним засобом активізації пізнавальної діяльності, але як і будь-який інший

інтерактивний метод, вона має безліч переваги. Серед них варто виокремити те, що гра сприяє закріпленню та поглибленню наукових знань, що були попередньо здобуті на лекціях чи семінарах або самостійно надбаних в ході індивідуальної роботи, та сприяє їх практичному застосуванню, зокрема, створюються умови для активного обміну знаннями та поглядами. Варто згадати метод проектів. Ми знаємо з результатів нашого дослідження, що студенти дуже позитивно відносяться до такого методу. Він активізує їхні вольові та інтелектуальні психічні процеси, сприяють формуванню творчих мислення, сприяє розвитку науково-дослідницьких вмінь, сприяє удосконаленню навичок систематизації, синтезу та аналізу інформації. Проектна діяльність за бажанням студентів може відбуватися колективно, самостійно або в групі. У тому випадку, якщо це великий за обсягом проект і студенти об'єдналися в групи, то така ситуація сприяє розвитку комунікативної та соціальної компетентності майбутніх фахівців, вони вчаться так організовувати свою діяльність, щоб кожен чітко виконував свої обов'язки, а це сприяє розвитку лідерських здібностей, вмінню вирішувати конфлікти ситуації і працювати на спільну мету і результати. Використання проектного методу активізує пізнавальну діяльність студентів, підвищує рівень їх творчої активності та професійної підготовки майбутніх фахівців.

ВИСНОВИКИ ДО РОЗДІЛУ 2

Основною метою нашого дослідження було перевірити чи активізується пізнавальна діяльність студентів в умовах змішаного навчання при використанні педагогами наочності, інтерактивних форм навчання та проектного методу. Для цього ми провели дослідження за допомогою методики для дослідження пізнавальної активності (адаптація опитувальника Єгорової) та опитування, що було направлено за вивчення поглядів студентів, що до активізації їхньої пізнавальної діяльності в умовах змішаного навчання в ЗВО. Аналіз результатів проведеного нами дослідження особливостей активізації пізнавальної діяльності студентів проводився шляхом методологічної обробки даних, систематизації отриманого матеріалу та розрахунків і обчисленні за допомогою ключів до методики та переведення даних для спрощення інтерпретації у таблиці та діаграми з відсотковим порівнянням.

Ми отримали наступні результати:

1. Більшість студентів, а саме 75,9%, вважають, що використання методу проектів під час змішаної форми навчання стимулює інтерес до науково-дослідницької діяльності в подальшому.
2. Серед факторів, які найбільше впливають на активність пізнавальної діяльності студентів, найчастіше зустрічається ставлення студента до процесу навчання (22 студенти з 30 обрали дану відповідь) та пізнавальні інтереси студента, пізнавальні потреби, пізнавальні установки (16 студентів з 30 опитуваних).
3. Пізнавальна активність найбільше стимулюється дослідницькою діяльністю (17 студентів з 30 обрали саме цей вид діяльності), найменше пізнавальна діяльність активізується від навчальної діяльності (8 студентів з 30 обрали цей вид діяльності).
4. Що до методів навчання, які стимулюють пізнавальну діяльність студентів, ми отримали результати, що свідчать про те, що частково пошуковий або евристичний метод є найбільш ефективним.
5. Серед інтерактивних методів, студенти надають перевагу методу дискусії (його обрали 22 з 30 студентів, 73,3%).
6. Серед переваг системи інтерактивного навчання, що впливають на активізацію пізнавальної діяльності, домінує потреба в постійному аналізі отриманої навчальної інформації, тим самим це розвиває вміння аналізувати навчальну інформацію, творчо підходити до засвоєння навчального матеріалу (63,3%).
7. Семінар-дискусія найкраще виконує функцію активізації пізнавальної діяльності студентів в умовах змішаного навчання, зокрема так вважають 63,3 % опитуваних.
8. Мозковий штурм є одним з методів інтерактивного навчання, що найбільше стимулює пізнавальну активність в умовах змішаного навчання, зокрема таку думку висловили 63,3% опитаних.

9. Під час змішаного навчання студенти проявляють найбільше пізнавальну активність в тому випадку, коли викладач емоційно забарвлює навчальний процес та використовує ігровий характер занять (56,7%).

10. Емоційний стан студента, його самопочуття і стиль викладання тісно пов'язані з активізацією пізнавальної діяльності студентів у умовах змішаної форми навчання.

11. У 8,7 % було виявлено високий рівень розвитку пізнавальної активності, 20,5 % мали достатнім рівнем і відповідно більша кількість студентів, а саме 70,8 % мали показали середнього рівня розвитку пізнавальної активності.

12. Результати опитування свідчать про те, що 89% студентів вважають, що виконання проекту досить добре активізує їхню пізнавальну діяльність в умовах змішаного навчання

Отримані результати підтверджує гіпотезу дослідження.

Через те що дана проблема є досить актуальною та мало дослідженою, на основі теоретичного аналізу наукових публікацій та отриманих даних з проведеного дослідження нами було розроблено методичні рекомендації щодо активізації пізнавальної діяльності студентів, які можуть використовувати як викладачі, так і куратори з закладах вищої освіти де впроваджено змішане навчання. Зокрема основна увага приділяється посиленню новизни у викладанні навчального матеріалу, використанню інтерактивних методів навчання, особливо таких, як дискусія та мозковий штурм, методу проектів, комп'ютерних технологій та підвищення рівня внутрішньої та зовнішньої мотивації.

ВИСНОВКИ

У даній роботі наведено теоретичне узагальнення і емпіричне дослідження наукової проблеми, що виявляється у вивченні методів та засобів активізації пізнавальної діяльності студентів в умовах змішаного навчання в ЗВО.

Проаналізувавши проблематику пізнавальної діяльності студентів та методів і засобів її активізації в умовах змішаного навчання в науковій літературі, зокрема в роботах зарубіжних авторів Дж. Брудера, В. Вудвортса, Дж. Гібсона, У. Найсера, Д. Нормана, Г. Харпера, Д. Кембера, В. Баркасі, Д. Поппера, Д. Халперна, а також вітчизняних, В. Моляко, В. Москалець, І. Пасічник, Н. Пов'якель, Г. Радчук, К. Л. Бугайчук, Т. С. Шроль, О. В. Коротун ми дійшли висновку, що питання стосовно активізації пізнавальної діяльності в умовах змішаного навчання в ЗВО, вивчене недостатньо.

Результати теоретичного дослідження дали підстави зробити наступні висновки. **Пізнавальна діяльність**- усвідомлене виявлення пізнавальної активності особистості, що спрямоване на дослідження навколишнього світу

або на конкретний об'єкт, та відбувається протягом всього життя, у різних видах діяльності і взаємостосунках. **Змішане навчання** — це форма організації навчального процесу в якій відбувається поєднання онлайн-навчання (навчання з використанням дистанційних технологій) з традиційною формою навчання, під час якої всі учасники навчального процесу знаходяться в одній аудиторії.

Для розв'язання завдань дослідження застосовано загальнонаукові методи теоретичного дослідження: аналіз, порівняння, узагальнення і систематизація теоретичного і емпіричного матеріалу. Для дослідження особливостей активізації пізнавальної діяльності студентів в умовах змішаного навчання ми використали опитувальник, що був нами розроблений відповідно до теми дослідження і адаптовану методику Єгорової для дослідження рівня пізнавальної активності студентів.

Доведено, що найчастіше серед студентів зустрічається середній рівень розвитку пізнавальної активності. Проведене нами дослідження підтвердило гіпотезу, точніше визначило існуючу тенденцію. Ми виявили, що при використанні педагогами наочності, інтерактивних форм навчання та активного методу пізнавальна діяльність студентів в умовах змішаного навчання підвищується, про це свідчать результати опитування, яке було нами проведено.

Ми також визначили, що методи, які направлені на активізацію пізнавальної діяльності студентів, мають на меті також розвиток активності, самоорганізації та самодисципліни майбутніх фахівців, що позитивно корелює з оволодінням ними професійних знань та розвитком умінь і навичок. Доречне та професійне використання методів та засобів навчання підвищує у студентів інтерес до професійної діяльності, формують у них необхідний набір компетентностей, що впливає на їх рівень професійної підготовки. Основним завданням, що постає перед педагогом є, щоб студенти формували базу власних професійних знань результаті активної пізнавальної діяльності. Враховуючи переваги методу проектів, ми дійшли до висновку,

що його використання у процесі навчання позитивно вплине на формування професійної культури в майбутніх фахівців.

Після проведення дослідження ми розробили методичні рекомендації для педагогів, виконання яких допоможе в подальшому більш краще сприяти активізації пізнавальної діяльності в умовах змішаного навчання і підвищити рівень зацікавленості студентів у самостійному здобутті знань.

ОСТАТОЧНІ ВИСНОВКИ

1. Теоретичний аналіз наукової літератури дає підстави вважати, що при використанні педагогами наочності, інтерактивних форм навчання та активного методу пізнавальна діяльність студентів в умовах змішаного навчання підвищується.

2. У вибірці пізнавальна активність розвинена на середньому рівні.

3. Великий відсоток опитаних студентів вважають, що виконання проекту досить добре активізує їхню пізнавальну діяльність в умовах змішаного навчання

4. Емоційний стан студента, його самопочуття і стиль викладання тісно пов'язані з активізацією пізнавальної діяльності студентів у умовах змішаної форми навчання.

5. Всі студенти які проходили опитування зазначили, що методи інтерактивного навчання активізують пізнавальну активність студентів. Мозковий штурм та дискусія є одним з методів інтерактивного навчання, що найбільше стимулює пізнавальну активність в умовах змішаного навчання, під час лекцій та семінарських занять.

6. Семінари з груповою роботою та семінари генерації нових ідей позитивно впливають на активізацію пізнавальної діяльності в умовах змішаного навчання. Підняття дискусійних питань, є одним з найефективніших способів активізації пізнавальної діяльності в умовах змішаної форми навчання

7. Під час змішаного навчання студенти проявляють найбільше пізнавальну активність в тому випадку, коли викладач емоційно забарвлює навчальний процес та використовує ігровий характер занять

8. На основі отриманих ми розробили методичні рекомендації для активізації пізнавальної діяльності в умовах змішаного навчання і підвищення рівня зацікавленості студентів у самостійному здобутті знань

Проте для достовірності результатів варто провести ще одне, повторне дослідження з більшою вибіркою, що підвищить надійність результатів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Bernard R. M., Borokhovski E., Schmid R. F., Tamim R. M., Abrami P. C. A meta-analysis of blended learning and technology use in education: From the general to the applied // Journal of Computing in Higher Education. 2014. № 26(1). S. 87–122
2. Blending Learning: The Evolution of Online and Face-to-Face Education from 2008–2015 / A. Powell, J. Watson, P. Staley and other. Promising practices in blended and online learning. 2015 p. 20
3. Bonk C. Graham R. The handbook of blended learning environments: Global perspectives, local designs // San Francisco: JosseyBass/Pfeiffer. 2006. p. 32
4. K-12 Blended Teaching: A Guide to Personalized Learning and Online Integration C. R. Graham, J. Borup, C. R. Short, L. Archambault // EdTech Books. 2019.

5. Spivakovsky A., Petukhova L., Anisimova O., Horlova A., Kotkova V., Volianiuk A., ICT as a key instrument for a balanced system of pedagogical education // CEUR Workshop Proceedings. 2020. p. 307 – 321.
6. Friesen Norm Report: Defining Blended Learning [Електронний ресурс] / Norm Friesen (August 2012) [Режим доступу: http://goo.gl/XFtCv3](http://goo.gl/XFtCv3).
7. Андрейко С. С., Сизоненко Н. В. Застосування методів активного навчання у викладанні дисциплін гуманітарної та соціально-економічної підготовки// Удосконалення якості підготовки лікарів у сучасних умовах: Матеріали науково-практичної конференції з міжнародною участю (24 березня 2016 року). Полтава, 2016. С. 9-10
8. Артьомов І. В., Шершун А. В., П'ясецька-Устич С. В. Інновації у вищій освіті: глосарій термінів і понять. Ужгород: ПП «АУТДОР – ШАРК», 2015. 160 с.
9. Балашова С. П., Головка Н. І. Методика та організація наукових досліджень студентів у закладах вищої освіти. Навчально-методичний посібник. Київ: ЦП «Компринт», 2020. 175 с.
10. Балик Н.Р. Інноваційні напрями науково-педагогічної діяльності кафедри інформатики та методики її викладання ТНПУ імені Володимира Гнатюка// Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Теорія і практика використання інформаційних технологій в навчальному процесі». К.: НПУ імені М.П. Драгоманова. 2017.
11. Башкір О. Активні й інтерактивні методи навчання у вищій школі. Педагогіка та психологія: Збірник наукових праць. Харків, 2018. Вип. 60. С. 33–44.
12. Бондар В.І. Дидактика: ефективні технології навчання студентів / К.: Вересень, 1996. 129 с.
13. Брюханова Н. О., Корольова Н. В. Педагогічне моделювання: стан і тенденції розвитку. Теорія і практика управління соціальними системами. 2015. № 3. С. 64-71.

14. Бугайчук К. Л. Змішане навчання: теоретичний аналіз та стратегія впровадження в освітній процес вищих навчальних закладів Інформаційні технології і засоби навчання. 2016. Т. 54, вип. 4. С. 1-18.
15. Валійова Т. Б. Активізація навчальної діяльності студентів за допомогою методів активного навчання в вищих навчальних закладах // *Virtus*. – 2018. – № 20, part 1. – С. 83–85
16. Вашека Т., Ігнатенко Д.Р. Психологічні особливості організації дистанційного навчання для студентів //Матеріали конференцій МЦНД, 2020. С. 97-98.
17. Венгер О. П. Психолого-педагогічні особливості розвитку пізнавальної діяльності студентів вищого навчального закладу: автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07; Нац. ун-т «Остроз. акад.». Острог, 2014. 20 с.
18. Ворохаєв О. А. Деякі аспекти пізнавальної діяльності студентів магістратури під час опанування валеологічних дисциплін. Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. / Нац. ун-т «Черн. колегіум» ім. Т. Г. Шевченка; Чернігів : НУЧК, Вип. 10 (166), 2020. С. 210-213
19. Виготский Л. С. Педагогічна психологія / М. : Педагогіка, 1991. 387 с.
20. Гальперін П.Я. Введення в психологію: Навч. посібник для вузів. М.: «Книжковий дім «Університет», 1999. – 332 с.
21. Герасименко Л. В. Способи взаємодії у процесі підготовки магістрів (історія і сучасність) // *Innovative solutions in modern science*. Dubai, 2017. № 2 (17). С. 59–70.
22. Головка Н. І. , Балашова С. П., Методика та організація наукових досліджень студентів у закладах вищої освіти: навч.-метод. Посіб.. Київ: ЦП «Компринт», 2020. с. 175.
23. Головка Н. І. Активізація пізнавальної діяльності майбутніх управлінців за допомогою методу аналізу конкретних ситуацій. Вісник

Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Педагогіка. 2017. 1(5). С.21-25.

24. Головка Н. І. Психолого-педагогічні умови та фактори формування мотивації діяльності майбутнього соціального працівника. Актуальні проблеми психології: збірник наукових праць Інституту психології ім. Г. С. Костюка. Житомир: ЖДУ ім. І. Франка, 2013. К., 2013. Том VII. Вип. 31. С. 22-29.

25. Головка Н. І., Семенчук А. А. Інтерактивні технології навчання в післядипломній педагогічній освіті. Підготовка педагогів професійного навчання та психологів у закладах вищої освіти: зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. до 25-річчя каф. педагогіки та психології (м. Київ, 6–7 груд. 2018 р.) / М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана». Київ: КНЕУ імені Вадима Гетьмана, 2018. С.162–167.

26. Головка Н. І, Балашова С. П. Вчення М. П. Драгоманова про вдосконалення університетської освіти. Практична підготовка фахівців освітньої сфери у науково-педагогічній спадщині учених-педагогів: матеріали наукового «круглого» столу, 27 квітня 2018 року /За загальною редакцією А. А. Марушкевич. Рига: Видавництво «Балтія Паблішинг», Латвія, 2018. С. 48-55.

27. Гутиряк О., Павлішак О. Ділова гра як метод активного навчання майбутніх фахівців. Молодь і ринок. 2018. Вип. 11. С.166.

28. Давидюк Н. М. Активізація пізнавальної діяльності студентів / Н. М. Давидюк // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Психологія : зб. наук. праць В. П. К., 2000. Вип. 11. С. 346–354

29. Даниско О., Семеновська Л. Генеза та сучасний зміст поняття змішаного навчання в зарубіжній педагогічній теорії і практиці. Інформаційні технології і засоби навчання. 2018. Том 65. №3. С. 1–11

30. Дементьєва, О. М. Особливості пізнавальної діяльності у освітньому процесі. Сучасні проблеми науки та освіти. 2017. № 2. 147 с.

31. Дениско О. Переваги та перспективи впровадження змішаного навчання у практику закладів вищої освіти в умовах пандемії / Міжнародний науковий журнал «Грааль науки». 2021. №4. С. 490–492.
32. Дидактика. Навчальний посібник / Малафійк І. В. — К.: Кондор, 2009.- 406 с.
33. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2004. 352 с.
34. Дмитренко Г. А., Ануфрієва О. Л., Бурлаєнко Т. І., Медвідь В. В. Кваліметрія в управлінні: гуманістичний контекст: навч. посіб. / за заг. ред. Г. А. Дмитренка. Київ: Видавництво «Аграрна освіта», 2016. 335 с
35. Єгорова О. В. Педагогічні умови розвитку пізнавальної активності майбутніх учителів гуманітарного профілю у процесі науково-дослідної роботи : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Харк. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. Харків, 2009. 221 с
36. Закладна А. «Атмосфера інтелекту» як засіб активізації пізнавальної діяльності студентів // Дидакал : журнал : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Університетська освіта в Україні у контексті інтеграції до європейського освітнього простору», 17–18 листопада 2020 р. / Кафедра загальної педагогіки та андрагогіки ПНПУ імені В.В. Г. Короленка. Полтава, 2021. № 21. – С. 138-141
37. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 року № 2145–VIII / Голос України від 27.09.2017р. – № 178-179. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
38. 84. Зімовін О. І., Заїка Є. В. Рефлексивність та рефлексія: співвідношення понять. Вісник ХНПУ ім. Г. С. Сковороди. Психологія. 2014. № 47. С. 65-71.
39. Козлова, Л. О., Тичина, І. М., & Шикирава, Н. М. Статеві відмінності самооцінки та мотивації навчання студентів. Габітус. 2022. 34, 47-53 с.

40. Кононец Н. В. Концепція ресурсно-орієнтованого навчання у вищій школі. Витоки педагогічної майстерності: зб. наук. пр. Вип. 22. Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка. 2018. С. 103–107.

41. Коротун О.В. Дидактична система змішаного навчання у ВНЗ // О.В.Коротун / Тези доповідей VIII Міжнародної науково-технічної конференції «Інформаційно-комп'ютерні технології». Житомир: ЖДТУ, 2016. С.240-241.

42. Кошечко Н. В. Педагогічна фасилітація як новітня технологія навчання студентів з педагогічної конфліктології у вищій школі. Проблеми особистості в сучасній науці: результати та перспективи досліджень, 20 квітня 2018 р.: матеріали XX Міжнародної конференції молодих науковців / За ред. І.В. Данилюка, С.Ю. Пащенко. К.: Логос, 2018. С.132-135.

43. Кошечко Н. В. Фасилітація як інноваційна технологія управління педагогічними конфліктами у закладах вищої освіти. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Педагогіка. 2018. Вип. 2 (8). С. 24-29.

44. Кузьменко Н.М. Етика освіти: традиції та інновації /Proceedings of International scientific and practical conference “Problems and perspectives in European education development”, Prague, Czech Republic, 20 – 27 of November 2016, Prague Institute for Qualification Enhancement. P.186-188.

45. Кузьменко Н. М. Професійно-педагогічна культура викладача вищої школи як чинник формування професійних ціннісних орієнтацій студентської молоді. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Педагогіка. Київ: 2018. № 2 (8). С.32-36.

46. Кухаренко В. М. Системний підхід до змішаного навчання// Інформаційні технології в освіті. 2015. № 24. С. 53–67.

47. Лебедик Л. В. Методологічне обґрунтування організації підготовки педагогічних працівників до проєктування у закладах освіти територіальних громад. Традиції та інновації у траєкторіях розвитку освітньо-педагогічного дискурсу: колективна монографія / наук. ред. Р.

Басенко; Полтав. ін-т екон. і права Університету «Україна». Полтава: Університет «Україна», 2022. С. 241–272. С

48. Левицька Л. А. Професійні цінності у формуванні педагогічної культури педагога професійного навчання . Педагог постіндустріального суспільства: компетентність, культура, професіоналізм: матеріали науково-практичного семінару / Відп. ред. Волобуєва С.В., наук. ред. Бахтіярова Х.Ш. Київ: НТУ, 2018. С. 44-47.

49. Лінтварьова, А. Д. Особливості організації проведення занять в режимі змішаного навчання у майбутніх фахівців дошкільної освіти = Features of the organization of classes in the mode of blended learning for future specialists in dochool education : кваліфікаційна робота (проект) на здобуття ступеня вищої освіти «магістр» /; Міністерство освіти і науки України ; Херсонський держ. ун-т, Ф-т педагогічний, Кафедра педагогіки, психології й освітнього менеджменту імені проф. Є Петухова. Херсон. 2021. – 50 с.

50. Лов'янова І. В., Армаш Т. С. Специфіка математичної підготовки студентів фізико-математичних спеціальностей педагогічних ВНЗ. Теорія та методика навчання математики, фізики, інформатики. 2013. Вип XI. Т. 1. С. 82-88.

51. Лунячек В. Е. Основи педагогіки вищої школи : навч. посібник. Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2014. 252 с.

52. Миргородська К.В. Педагогічні умови впровадження технології змішаного навчання у початковій школі : Кваліфікаційна робота здобувача освітнього ступеня магістр спеціальності 013 Початкова освіта. Інклюзивна освіта / Кер.: канд.пед.наук, доц. Сич Ю.І. Ізмаїл, 2022. 95 с.

53. Михайліченко М.В., Рудик Я.М. Освітні технології: навчальний посібник. К.: ЦП «КОМПРИНТ», 2016. 583 с.

54. Муращенко Т. В. Змішане та дистанційне навчання як спосіб доступу до якісної освіти // Відкрите освітнє е-середовище сучасного

університету. 2017. Вип. 3. Режим доступу:
http://nbuv.gov.ua/UJRN/oecemu_2017_3_45.

55. Назаренко Н. В. Мотивація навчання студентів як показник ефективності сучасних педагогічних технологій // Проблеми освіти : наук. метод. зб. / гол. ред. В. Г. Кремень. К. : НМЦ ВО МОН України, 2005. Вип. 45. – Ч.1. – С. 164–167.

56. Організація освітнього процесу із застосуванням технологій дистанційного навчання у 2020/2021 навчальному році: методичні рекомендації / За заг. ред. В. І. Шуляра. – Миколаїв: ОППО, 2020. – 108 с

57. Олексюк О. Є. Пізнавальна активність студентів як вид активності особистості в діяльності // Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія: педагогічні науки : зб. наук. праць / голов. ред. Будає В. Д. – Миколаїв : МДУ ім. В. О. Сухомлинського, 2005. – Том 1. Вип. 10. – С. 89–93

58. Остапчук Д., Мирончук Н.М. Інтерактивні методи навчання у вищих навчальних закладах // Модернізація вищої освіти в Україні та за кордоном : збірник наукових праць / за заг. ред. д.п.н., проф. С. С. Вітвицької, к.п.н., доц. Н. М. Мирончук. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. – С. 140-143

59. Педагогіка: під. ред. Ю.К.Баранського. - Харків, 2000. С. 386-412

60. Петренко Л. Методи активного навчання: нові можливості дистанційної професійної освіти // Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка. - 2017. - № 14. - С. 30-36. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvipto_2017_14_6.

61. Плахотнік О.В. Можливості педагогічного менеджменту як засобу оптимізації освітнього процесу в закладах вищої освіти. //Збірник наукових праць Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Випуск № 56.-К. ВІКНУ, 2017. С. 240-249.

62. Плющ В. М. Самостійна робота студентів як фактор підвищення якості освіти // Балканско-научное обозрение. (Педагогічні науки). «Научен хронограф» ЕООД, Пловдив. Болгария, 2018. № 1. С. 69–71.

63. Приступа ЄН, Криштанович СВ. Лекція-тренінг як форма активного навчання майбутніх менеджерів фізичної культури і спорту. In; Modern science and practice. Abstracts of XV international scientific and practical conference. Varna; 27 2020, p. 226–8

64. Рекомендації щодо впровадження змішаного навчання у закладах фахової передвищої та вищої освіти [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/rekomendacij-shodo-vprovadzhenniyazmishanogo-navchannya-u-zakladah-fahovoyi-peredvishoyi-ta-vishoyi-osviti>

65. Романовська О. О. Досвід вищої освіти Сполучених Штатів Америки XX–XXI століть. Київ: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2020. – 240 с

66. Савчук Л. О. Сутність та основні складові самостійної навчальнопізнавальної діяльності студентів-економістів// Социальные технологии. Актуальные проблемы теории и практики : материалы Междунар. межву. сб. науч. работ / кол. авт. Запорожье, 2007. Вып. 35. С. 127–131

67. Садова Т.А., Георгян Н.М. Діагностика навчально-пізнавальної діяльності студентів закладу вищої освіти: Навчально-методичний посібник. Слов'янськ, 2019. 87 с

68. Сікора Я. Реалізація змішаного навчання у вищому навчальному закладі // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Педагогіка. Соціальна робота. 2016. Вип. 2. С. 236-239.

69. Словник базових понять з курсу «Педагогіка» : навч. посіб. для студентів вищих навч. закладів / уклад. О. Є. Антонова. Вид. 2-ге, доп. і перероб. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. 100 с.

70. Сойчук Р. Л. Інформаційно-комунікаційні технології у виховному процесі та сучасне підростаюче покоління: погляд на проблему. Інноватика у вихованні. 2016. Вип. 4, с. 220-230.
71. Тадеуш, О. М. Метод проектів як форма продуктивного навчання студентів // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 16: Творча особистість учителя : проблеми теорії і практики: зб. наук. праць. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2017. Вип. 29(39). С. 142-146.
72. Теорія та практика змішаного навчання : монографія / за ред. В. М. Кухаренка. Харків : ХП, 2016. 284 с.
73. Тесленко В. В. Формування творчої пізнавальної активності студентів вищих навчальних закладів. Освіта та розвиток обдарованої особистості. 2015. № 1. С. 5-11.
74. Тернавська Т. А. Формування пізнавальної діяльності студентів ВНЗ у процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін // Наукові праці академії. Кіровоград : ДЛАУ, 2007. Вип. XII. С. 28–37.
75. Тернавська, Т. (2008). Педагогічні умови активізації пізнавальної діяльності студентів ВНЗ у процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін. // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи, (26), 101-107 с.
76. Ткачук Г.В. Теоретичні аспекти та стан впровадження змішаного навчання у закладах вищої освіти України // European vector of contemporary psychology, pedagogy and social sciences: the experience of Ukraine and the Republic of Poland: Collective monograph. Volume 1. Sandomierz: Izdevnieciba "Baltija Publishing", 2018. P. 465-484
77. Ткачук Г. В. Змішане навчання та особливості використання ротаційної моделі у навчальному процесі // Інформаційні технології в освіті. - 2017. Вип. 4. С. 143-156.

78. Ткачук Г. В. Організаційно-педагогічні умови та етапи впровадження змішаного навчання у закладах вищої освіти // Наукові записки . Серія : Педагогічні науки. 2018. Вип. 168. С. 259-262

79. Ткачук Г. В. Особливості впровадження мобільного навчання: перспективи, переваги та недоліки // Інформаційні технології і засоби навчання. 2018. Т. 64, № 2. С. 13-22.

80. Хом'як І., Пасічник Л. Методи активізації розумової та пізнавальної діяльності студентів // Нова педагогічна думка. 2017. Вип. 2. С. 51-54.

81. Чуркіна О. В. Використання моделі змішаного навчання при викладанні іноземних мов: тези доповідей. Київ.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2018. 111 с.

82. Ягупов В. В. Педагогіка. К. : Либідь, 2002. 560 с

ДОДАТКИ

Додаток А

Анкета

**для визначення рівнів пізнавальної активності студентів у
навчально-пізнавальному середовищі ЗВО
(адаптація анкети О.В. Єгорової)**

Шановний студенте! Запрошуємо Вас відповісти на запитання анкети з метою співпраці в пошуку способів підвищення ефективності підготовки

майбутніх учителів інформатики. Дані, які Ви зазначите, не будуть повідомлятися третім особам. Ними будуть послуговуватися для наукового дослідження. Дайте, будь ласка, відповіді на такі запитання, підкресливши найбільш прийнятний для Вас варіант відповіді з трьох запропонованих (так, іноді, ні).

1. Чи подобається Вам навчатись в обраному виші?

так, частково, ні

2. У яких формах навчальної та науково-дослідної роботи Ви берете участь?

а) у тих, що передбачені навчальною програмою - так, іноді, ні

б) у наукових конкурсах, предметних олімпіадах - так, іноді, ні

в) у написанні тез, статей - так, іноді, ні

3. Інформація, яку Ви одержуєте на аудиторних заняттях

а) повністю задовольняє Ваш пізнавальний інтерес - так, частково, ні

б) недостатня, тому Ви прагнете поповнити її іншими способами - так, частково, ні

4. Як Ви вдовольняєте Ваш професійний інтерес?

а) за рекомендованими підручниками - так, іноді, ні

б) читанням додаткової літератури в бібліотеці - так, іноді, ні

в) послуговуюсь мережею Інтернет - так, іноді, ні

5. Якщо у Вас виникають труднощі в процесі навчання або самостійної роботи, чи звертаєтесь Ви за консультацією до викладача?

так, іноді, ні

6. Що саме у Вас викликає небажання займатися самостійною роботою з окремих предметів?

а) самостійна робота по цих предметах не потрібна - так, частково, ні

б) немає інтересу до цього предмета - так, частково, ні

в) немає зв'язку певного предмета з Вашою майбутньою спеціальністю - так, частково, ні

7. Які види робіт Ви запроваджуєте при підготовці до семінарських занять?

а) конспектування обов'язкової літератури - так, іноді, ні

б) письмові відповіді на поставлені запитання - так, іноді, ні

в) фіксація незрозумілих питань - так, іноді, ні

8. Як Ви контролюєте свої знання в процесі підготовки до предмета?

а) удається до допомоги товариша - так, іноді, ні

б) попросите у викладача додаткове індивідуальне завдання - так, іноді, ні

в) методом самоконтролю знання матеріалу, що опрацьовували - так, іноді, ні

9. Основними засобами Вашої самоосвіти є:

а) вивчення навчальної й наукової літератури - так, частково, ні

б) спілкування з одногрупниками - так, частково, ні

в) відвідування спеціалізованих семінарів - так, частково, ні

г) узагальнення власного досвіду - так, частково, ні

10. У процесі виконання індивідуальних навчально-дослідницьких завдань Ви:

а) самостійно виконуєте всю роботу - так, іноді, ні

б) знаходите готовий матеріал в Інтернеті - так, іноді, ні

11. Якщо в процесі роботи у Вас виникають труднощі, то Ви:

а) припиняєте роботу - часто, іноді, ніколи

б) закінчуєте роботу, навіть якщо це потребує багато зусиль і часу - часто, іноді, ніколи

в) звертаєтесь за допомогою (до викладача, друзів) і будете намагатися закінчити роботу - часто, іноді, ніколи

12. Під час виконання нового завдання Ви:

а) розв'язуєте його за допомогою вже сформованих знань - так, частково, ні

б) шукаєте розв'язання в рекомендованій літературі - так, частково, ні

в) прагнете віднайти самостійно новий спосіб виконання завдання - так, частково, ні

13. Якщо Ви не можете самостійно віднайти відповідь на запитання, що вас цікавить, Ви:

а) поставите запитання викладачу на лекції - часто, іноді, ніколи

б) запитаєте у друзів - часто, іноді, ніколи

в) прочитаєте додаткову літературу, що стосується поставленого запитання - часто, іноді, ніколи

14. Якщо Ви, працюючи самостійно, дізналися про будь-яку нову цікаву інформацію, то Ви:

а) розповісте друзям - так, частково, ні

б) підготуєте доповідь і репрезентуєте її на лекції - так, частково, ні

в) скористаєтеся під час виконання індивідуального навчально-дослідницького завдання або науководослідної роботи - так, частково, ні

15. Якщо під час виконання роботи ви припустилися помилки, то Ви:

а) запитаете у викладача правильну відповідь - часто, іноді, ніколи

б) самостійно віднайдете правильну відповідь, обґрунтуєте її та будете намагатися з'ясувати причини, через які сталася помилка - часто, іноді, ніколи

в) не звернете уваги

Додаток Б

Опитувальник

«Активізація пізнавальної діяльності студентів в умовах змішаного навчання» (розроблено Дробот С.О)

1.У Вашому розумінні змішане навчання це -

- поєднання онлайн навчання, традиційного та самостійного навчання
- форма навчання при якій,студенти отримують попередні знання чи інформацію самостійно – з підручників, навчальних матеріалів чи пошуку в мережі, а під час пари викладач модерує процес засвоєння цих знань і навичок на практиці

- це методика формальної освіти, згідно з якою студент засвоює одну частину матеріалу онлайн, частково самостійно керуючи своїм часом, місцем, шляхом і темпом навчання, а іншу частину матеріалу вивчає у аудиторії

2. Як би у Вас був вибір обрати форму навчання, то якій з них Ви б надали перевагу ?

- дистанційна форма навчання
- змішана форма навчання
- інституційна форма навчання

3. Що на вашу думку є перевагами змішаної форми навчання?

- можливість витратити менше часу на дорогу
- можливість навчатися у будь-якому місці
- можливість самостійно опрацьовувати частину матеріалу
- більш індивідуальний темп навчання
- активне використання інтерактивних технологій
- можливість оперативно знаходити інформацію при виникненні проблемних питань
- можливість залучення більшої кількості студентів до навчання
- не потрібно використовувати друковані підручники

4. Що на Вашу думку є основними недоліками змішаного навчання ?

- відсутність постійного очного контакту між студентом та викладачем
- погіршується контроль за академічною чесністю
- необхідність постійного самоконтролю
- відсутність належного технічного забезпечення у деяких студентів та викладачів, що створює нерівні можливості
- відсутність постійної соціальної взаємодії
- постійне підвищення порогу цифрової грамотності для використання новітніх інформаційних технологій
- постійне використання цифрових засобів навчання погіршує зір

5. Які з тенденцій розвитку цього виду навчання Ви простежуєте у вашому закладі освіти?

- розвиток мобільності студентів
- посилення орієнтації викладання на студента
- збільшення кількості студентів, залучених до цього виду навчання
- розширення можливостей взаємодії викладача і студента у віртуальному середовищі
- збільшення автономності студентів за рахунок самостійної роботи з великою кількістю баз даних, які пропонуються в Інтернеті;
- персоналізація навчання
- продуктивна гейміфікація
- широке розповсюдження доступу до мобільних пристроїв, які реалізують змішане навчання

6. Які навички, на вашу думку, розвиваються у студентів під час змішаного навчання ?

- здатність структурувати отриману інформацію та використовувати її відповідно до поставленого завдання;
- здатність приймати рішення, робити вибір і нести за це відповідальність
- вдосконалення аналітичної діяльності
- навички самостійної пошукової діяльності;
- здатність планувати діяльність;
- здатність ефективно організовувати діяльність, орієнтуючись на фінальний результат
- навичка рефлексії

7. На вашу думку, пізнавальна діяльність – це ?

- рекурентний процес взаємодії трьох відносно самостійних етапів: придбання, інкорпорації і операції знаннями

- єдність чуттєвого сприйняття, теоретичного мислення і практичної діяльності
- свідома діяльність, спрямована на пізнання навколишньої дійсності за допомогою таких психічних процесів, як сприйняття, мислення, пам'ять, увага
- свідоме виявлення активності індивіда, спрямоване на пізнання навколишньої дійсності, що здійснюється упродовж усього життя

8. Які, на вашу думку, фактори найбільше впливають на активність пізнавальної діяльності студентів ?

- інтелектуальні здібності та вміння студента
- ставлення студента до процесу навчання
- пізнавальні інтереси студента, пізнавальні потреби, пізнавальні установки
- самостійність студента в розв'язанні навчально-пізнавальних завдань
- особисте ставлення студента до пізнавальної діяльності та її продуктів
- здатність до рефлексії ходу та результатів пізнавальної діяльності
- здатність до активної пізнавальної самореалізації студента

9. Які компоненти пізнавальної діяльності, на вашу думку, мають найбільше значення для успішного навчання ?

- мотиваційний компонент
- інтелектуальний компонент
- емоційно-вольовий
- процесуальний

10. Які дидактичні умови, на вашу думку, найбільше впливають на активізацію пізнавальної діяльності студентів*

- формування пізнавального інтересу до вивчення навчальних дисциплін
- професійна орієнтація в організації навчальної діяльності
- демократичні взаємини між учасниками навчального процесу
- використання особистісних підходів до навчання

- використання іноваційних інтерактивних технологій

11. Які фактори, на вашу думку, впливають на продуктивність пізнавальної студентів ?

- санітарно-гігієнічні фактори
- фактори мотивації діяльності
- об'єктивні умови і ситуації діяльності
- тип, характер і складність вирішуваних завдань
- психофізіологічні та антропометричні характеристики
- організація діяльності, тобто наявність алгоритмів та інструкцій

12. Які мотиви, на вашу думку, найбільше впливають на пізнавальну діяльність студентів ?

- внутрішній мотив (виражає захопленість завданням самим по собі, ті аспекти, які надають виконанню завдання привабливість)
- пізнавальний мотив (характеризує інтерес суб'єкта до результатів своєї діяльності)
- мотив уникнення (негативне спонукання цінності результату, а саме - страх показати низький результат і отримати через це негативні наслідки)
- мотив змагання (перевищення рівня результатів інших суб'єктів)
- мотив самоповаги (виражається в прагненні ставити перед собою все більш складні цілі в однотипної діяльності)

13. Під час виконання якого виду діяльності найбільш ефективно розвивається пізнавальна активність?

- навчальна діяльність
- дослідницька діяльність
- наукова діяльність
- самостійна діяльність
- практична діяльність
- при всіх видах діяльності

14. Який з методів навчання найбільше активізує Вашу пізнавальну діяльність ?

- пояснювально-ілюстративний метод
- репродуктивний метод
- метод проблемного викладення
- частково-пошуковий, або евристичний метод
- дослідницький метод

15. Чи активізують методи інтерактивного навчання, на вашу думку, пізнавальну активність студентів ?

- так
- Ні

16. Які з методів інтерактивного навчання, на вашу думку, найбільше активізують пізнавальну діяльність студентів ?

- відпрацювання навичок
- робота у групах
- інтерактивні презентації
- дискусії;
- мозкові штурми;
- рольові ігри;
- аналіз історій і ситуацій

17. Які з переваг використання "мозкового штурму" на вашу думку, активізують пізнавальну діяльність студентів ?

- активне залучення всіх учасників групи
- активізація уяви і творчих можливостей учасників
- стимулювання відходу від стереотипних уявлень і стандартних схем
- потреба в швидкій обробці інформації
- стимулювання саморефлексії та критичного аналізу

18. Які переваги системи інтерактивного навчання, на вашу думку, впливають на активізацію пізнавальної діяльності?

- постійна потреба в комунікації, тим самим розвиток комунікативних навичок
- постійний аналіз отриманої інформації, тим самим розвиває уміння аналізувати навчальну інформацію, творчо підходити до засвоєння навчального матеріалу
- використання науково-дослідницьких навичок
- постійне використання моделювання практичних ситуації, що сприяє кращому засвоєнню матеріала
- постійне стимулювання самостійної роботи при виконанні творчих робіт
- потреба в контролі над власними висловлюванням, тим самим розвиток навичок будувати конструктивні взаємини в групі

19. Які види семінарських занять, на вашу думку, активізують пізнавальну діяльність студентів?

- семінар з індивідуальною роботою
- семінар з груповою роботою.
- семінар у групах за вибором
- семінар-дискусія
- семінар генерації ідей
- семінар-дослідження
- семінар-обговорення
- семінар «питання-відповідь»
- семінар-«круглий стіл»

20. Які переваги дидактичних ігор, на вашу думку, стимулюють пізнавальну діяльність студентів ?

- високий рівень залучення студентів до освітнього процесу
- активізація мислення і поведінки студентів
- самостійність у прийнятті рішення
- формування великої кількості горизонтальних зв'язків між студентами

- посилення емоційності, творчий характер заняття
- набуття вмінь, навичок за відносно короткий термін

21. Які інтерактивні методи навчання, на вашу думку, активізують пізнавальну діяльність студентів ?

- Ажурна пилка (студенти діляться на "експертні "групи, кожна група самостійно досліджує одне питання, яке потім надає іншим групам)
- Мікрофон (після вивчення теми, викладач задає проблемне питання і кожен зі студентів аргументовано висловлює свою думку)
- Мозковий штурм (метод висунування творчих ідей у процесі розв'язування наукової чи навчальної проблеми)
- Акваріум (групового обговорення проблемного питання, коли є дві різні точки зору, аргументи на одне й те саме питання)
- Інтерв'ю (студенти працюють у парах, ставлять питання, які актуалізують знання з певної теми)
- Самооцінка (студенти класифікують позитивне й негативне у проведенні заняття)

22. Чи впливає на вашу пізнавальну активність, особистісне ставлення до педагога ?*

- так
- Ні

23. За допомогою яких критеріїв, на вашу думку, можна оцінити пізнавальну активність студентів під час навчання ?

- кількість та якість виконаного завдання
- кількість та спрямованість запитань студентів
- міра участі в дискусіях
- вичерпність відповідей
- ставлення до додаткового завдання
- зацікавленість в прочитанні додаткової літератури

24. Чи впливає, на вашу думку, педагогічна майстрність викладача на його здатність активізувати пізнавальну діяльність студентів ?*

- так
- Ні

25. Як Ви вважаєте, чи залежить рівень Вашої професійної підготовки від активізації пізнавальної діяльності під час всього освітнього процесу ?*

- так
- ні

26. Які способи активізації пізнавальної діяльності, на вашу думку, є ефективними під час проведення лекції з використанням дистанційних технологій ?

- постановка риторичних запитань
- висвітлення проблемних питань
- використання запитувальної інтонації
- використання заздалегідь підготованих помилок
- підняття дискусійних питань
- розрядка і використання паузи
- різке закінчення лекції

27. Які фактори, на вашу думку, сприяють активізації пізнавальної діяльності ?

- професійний інтерес
- нестандартний характер навчально-пізнавальної діяльності
- змагання
- ігровий характер занять
- емоційність
- проблемність

28. Які пізнавальні мотиви, на вашу думку, впливають на пізнавальну активність студентів ?

- мотив «саморозвиток», дія якого проявляється в бажанні якомога більше знати та вміти
- мотив «досягнення», дія якого проявляється в бажанні отримати гарні результати своєї діяльності
- мотив «професійно-життєве самовизначення», дія якого пов'язана з прагненнями досягти вершин у майбутній професії емоційний мотив, який породжується позитивними емоціями
- зовнішній мотив, пов'язаний з отриманням винагороди, схвалення від інших людей

29. Які чинники, на вашу думку, впливають на пізнавальну активність студентів?*

- форма навчання
- засоби навчання
- методи навчання
- стиль викладання
- погодні умови
- фізичний стан студента
- емоційний стан студента
- ставлення до викладача

30. Чи впливає на ваше прагнення до пізнавальної діяльності використання змішаної форми навчання ?

- так
- ні
- частково

Додаток В**Опитувальник****«Метод проекту як один з засобів активізації пізнавальної діяльності» (Розроблено Дробот С.О)**

1. Чи виконували ви коли-небудь проєктні завдання під час навчання в ЗВО?
 - так
 - ні
2. Якщо так, під час проходження якої навчальної дисципліни?
3. Чи подобається Вам такий вид контролю ваших знань?

- так
- ні
- частково

4. Який тип проєктів вам подобається найбільше ?

- дослідницькі проєкти
- інформаційні проєкти
- ігрові проєкти
- творчі проєкти

5. Якби у вас був вибір між написанням екзаменаційної роботи та розробкою проєкту, що б ви обрали?

- проєктну роботу
- письмовий екзамен
- інше

6. Чи впливає підготовка проєкту на поглиблення ваших знань з навчальної дисципліни?

- так
- ні
- іноді

7. Якщо вам потрібно приготувати проєкт, ви б обрали?

- групову роботу
- самостійну роботу
- роботу в парах

8. На вашу думку, чи сприяє написання проєктної роботи активізації пізнавальної діяльності?

- так
- ні
- частково

9. На вашу думку, чи допомагає написання проєкту, більш структуровано засвоювати знання з навчальної дисципліни?

- так

- ні
- частково

10. На вашу думку, чи стимулює написання проєктної роботи, інтерес до науково-дослідницької діяльності в подальшому?

- так
- ні
- частково